

16+

Музы
Змітрака
Бядулі
стар. 4

Кніжніца:
аддалена
і бескантактна
стар. 7

Чырвоны —
код
быцця
стар. 12

Жыццё на паліцах архіва

Фота Кастуся Дробіва.

Сёлета юбілей святкуе ўнікальная ўстанова — Беларускі дзяржаўны архіў кінафотафонадакументаў. Яго супрацоўнікі на працягу 80 гадоў існавання здолелі захоўваць тое, што, здаецца, у розных умовах было надзвычай складана, а часам і немагчыма. Дзякуючы ім сёння ў фондах — арыгінальныя хранікальна-дакументальныя і мастацкія гуказапісы, фота і відэаматэрыялы, якія адлюстроўваюць падзеі дзяржаўнага, грамадска-палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця краіны — мінулага і сучаснага.

Больш як 100 гадоў гісторыі Беларусі — у кадрах хронікі. А гэта тысячы кіламетраў плёнка, дзясяткі стэлажоў з фотаздымкамі і гадзіны запісаў: усё тое, што прынята называць аўдыявізуальным здабыткам краіны. Толькі ў БДАКФФД можна пачуць прамовы вядомых палітычных дзеячаў, галасы пісьменнікаў і паэтаў, размовы звычайных беларусаў... Большасць сведчанняў застаюцца невядомымі сучаснікам. Адкрыць іх для сябе, захаваць у памяці — вартая мэта.

Працяг на стар. 5 ►

«ЛІМ»-акцэнт

Юбілей. Міністр інфармацыі Беларусі Уладзімір Пярцоў павіншаваў работнікаў рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», а таксама ветэранаў журналістыкі са знамянальнай падзеяй — 100-годдзем з дня выхаду першага нумара газеты, паведамляецца на сайце ведамства. Міністр адзначаў, што «адзінае беларускамоўнае выданне для моладзі на працягу стагоддзя заставалася і застаецца верным свайму стылю. Асаблівае значэнне мае сацыяльная накіраванасць вашых матэрыялаў. Праблемы патрыятычнага выхавання, адукацыі, аховы здароўя, папулярныя сямейных каштоўнасцей, беражлівых адносін да зямлі разглядаюцца ўдумліва, з любоўю да Беларусі».

Заканадаўства. Праект закона аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму прайшоў яшчэ адзін этап. Пасля абмеркавання дакумент быў адобраны сенаатарамі падчас пасяджэння пятай сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі сёмага склікання, перадае БелТА. «Гэты законапраект — са стаўны элемент комплексу мер, накіраваных на тое, каб карэнным чынам спыніць падобныя правы. Трэба разумець, што ў цяперашняй канкрэтнай абстаноўцы праяўленне нацызму — элемент той вайны, якая вядзецца з Рэспублікай Беларусь», — адзначыў падчас прадстаўлення дакумента генеральны пракурор Беларусі Андрэй Швед.

Дата. Рэспубліканская выстаўка «35 гадоў пад знакам Ч» да 35-годдзя з дня катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, падрыхтаваная Беларускім саюзам мастакоў, адкрылася ў Гомелі, у палацы Румянцавых і Паскевічаў. Гледачы могуць убачыць творы народных мастакоў Беларусі Гаўрыіла Вашчанкі і Уладзіміра Тоўсціка, заслужаных дзеячаў мастацтваў Валерыя Шкарубы, Уладзіміра Слабодчыкава, Віктара Барабанцава, Уладзіміра Уродніча. Прадстаўлены яшчэ каля 70 твораў жывапісу, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва аўтараў з розных рэгіёнаў краіны.

Праект. «Пакінутая зямля» — выставачны праект, прымеркаваны да гадавіны катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, адкрыецца 26 красавіка ў Нацыянальным гістарычным музеі. Знаходкі этнаграфічных экспедыцый Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН 1990-х гадоў з пацярпелых рэгіёнаў прадэманструюць побыт і культуру не існуючых цяпер вёсак. Будучы таксама прадстаўлены работы мастакоў Георгія Паплаўскага, Віктара Шматава і Сяргея Давідовіча-Зосіна. У падрыхтоўцы праекта ўзялі ўдзел Беларускае тэлеграфнае агенцтва, Музей старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, Нацыянальны архіў Беларусі і інш.

Прэзентацыя. Альбом «Напалеон Орда» прэзентаваны ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Выдавецкая навінка, адзначаная дыпламам пераможцы і знакам-симвалам «Малы залаты фаліант» у намінацыі «За ўклад у захаванне гісторыка-культурнай спадчыны» Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», з'яўляецца вынікам супрацоўніцтва Нацыянальнай бібліятэкі і выдавецтва «Беларусь». Сабрана і прадстаўлена 190 гравюр з выявамі беларускіх архітэктурных помнікаў, палацаў і мястэчак XIX стагоддзя, многія з якіх публікуюцца ўпершыню. Дапоўнілі імпрэзу выстаўка-прагляд выданняў, прысвечаных Напалеону Орду як майстру архітэктурнага пейзажу, а таксама арыгінальныя лінагравюры мастака з калекцыі Нацыянальнай бібліятэкі.

Традыцыі. У Стоўбцах прайшоў XXVII Адкрыты абласны фестываль-конкурс «Сымон-музыка». Стаўбцоўшчына ўвайшла ў гісторыю як родны кут Якуба Коласа, таму першачарговай задачай устаноў культуры раёна стала адраджэнне духоўнага жыцця народа і ўсёй нацыянальнай культуры, паведамлілі ў прэс-службе Мінابلвыканкама. Фестываль «Сымон-музыка» — адна з форм распаўсюджвання народнай інструментальнай музыкі. Праводзіцца адзін раз на два гады. Сёлета заяўлена больш за 300 канкурсантаў і амаль 30 творчых калектываў Мінскай і Брэсцкай абласцей. Гэта юныя музыканты рознага ўзросту, якія навучаюцца ў дзіцячых мастацкіх школах і школах мастацтваў, установах адукацыі з музычным ухілам, а таксама інструментальныя калектывы і ансамблі народнага напрамку.

Выстаўка. Тым часам у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа — выстаўка пейзажаў «Натхнёны Коласам» мастака Анатоля Бяляўскага. «Галоўнымі рысамі яго творчасці з'яўляюцца лірызм і цеплыня ўвасаблення прыгажосці прыроды. Творцу ўдаецца дасканала перадаць колеравую гаму і шматоблічныя дэталі, што робіць яго карціны арыгінальнымі, непаўторнымі. Мастак, як і некалі Якуб Колас, у простым знаходзіць асаблівае, у звычайным — цікавае, а прырода на яго палотнах быццам ажывае», — падкрэслілі арганізатары. Адзін з прыкладаў — Пейзаж «Ручэй», на стварэнне якога мастака натхніў аднайменны верш Якуба Коласа, — знаходзіцца ў калекцыі жывапісу родных пісьменніка.

Агляд афіцыйных падзей ад Інесы ПЕТРУСЕВІЧ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Сіла мастацкага слова

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сумесна з Саюзам пісьменнікаў Беларусі ажыццяўляюць мастацка-патрыятычны праект «Музей. Гісторыя. Кніга».

Ваенна-патрыятычная тэматыка займае адно з галоўных месцаў у творчасці айчынных пісьменнікаў. Сучасныя аўтары актыўна працягваюць эстафету памяці. Выходзячы ў свет новыя выданні, якія адкрываюць невядомыя старонкі адной з самых крывавых войнаў за час існавання чалавецтва.

Першая сустрэча ў межах праекта «Музей. Гісторыя. Кніга» адбылася са старшынёй Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалаем Чаргінцом. Гэта быў кранальны расповед выдавочцы жыцця ваеннага Мінска, аўтара папулярнага рамана «Аперацыя "Кроў"», прысвечанага здзекам фашыстаў з дзяцей.

На мінулым тыдні праект набыў новае гучанне падчас сустрэчы першага намесніка старшыні СПБ Алены Стэльмах з мінскімі школьнікамі. Пісьменніца прадставіла кнігу «Лясныя дарогі падзвігу», укладальнікам і суаўтарам якой з'яўляецца.

Творчая сустрэча дзіцячай пісьменніцы Ірыны Багданавай з вучнямі Кастрычніцкай школы адбылася ў бібліятэцы аграгарадка Акцябрскі Віцебскага раёна.

Імпрэзу арганізавала Віцебскае аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі разам з загадчыцай тутэйшай кніжніцы Таццянай Дзмітрыевай.

Вершы Ірыны Багданавай многія ведаюць на памяць, а сяброўская манера весці з дзецьмі пазнавальную гутарку захапляе юных чытачоў. У межах тыдня дзіцячай і юнацкай кнігі пісьменніца правяла больш як 20 сустрэч у бібліятэках, сярэдніх школах і гімназіях Полацка і Наваполацка. Для дзяцей заўсёды ладзяцца літаратурныя квэсты, віктарыны, пазнавальна-забаўляльныя гульні, майстар-класы фанетычнай і граматычнай практык.

Адной з яркіх падзей стала сустрэча, якая прайшла ў Наваполацкай цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы імя А. С. Пушкіна, дзе сабраліся загадчыкі 14 школьных кніжніц і вучні СШ № 10. Напрыканцы сустрэчы пісьменніца падарыла школьным бібліятэкам больш як 150 уласных кніг.

з нагоды

Незабыўны боль

Чым больш аддаляюцца падзеі Вялікай Айчыннай вайны, тым больш паўстае велічнасць Перамогі нашага народа, які на франтах, заводах, фабрыках і палях штодзёна змагаўся за сваю будучыню.

Менавіта гэтай важнай тэме Магілёўскай абласны краязнаўчы музей імя Е. Р. Раманава прысвяціў вельмі актуальную, асабліва цяпер, напярэдадні 80-годдзя пачатку вайны, выстаўку «Магілёў. Акупацыя. Трагедыя і падзвіг».

У экспазіцыі прадстаўлены матэрыялы з фондаў музеяў г. Магілёва, раённых музеяў вобласці, царкоўна-археалагічнага кабінета Магілёўскай епархіі і інш. Гэта розныя рэчы, фотаздымкі нашых вайсковых карэспандэнтаў і фашысцкіх захопнікаў, якія хацелі засведчыць свае «бавявы поспехі» над мірнымі жыхарамі, падполшчыкамі на акупаванай тэрыторыі.

— Немагчыма без болю ў сэрцы глядзець на здымкі, што даўно ўжо сталі дакументамі, якія сведчаць пра злачынствы фашыстаў, — адзначыў дырэктар абласнога музея Віктар Аненкаў.

Такой жа думкі прытрымліваюцца загадчык аддзела гэтага ж музея Аляксандр Буракоў, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Вольга Шведава, старшыня Магілёўскай абласной ветэранскай арганізацыі Анатоль Глаз, гісторык, член Магілёўскага аддзялення СПБ Аляксандр Косцераў.

Цікаваць выклікаў расповед старшыні абласнога аддзялення СПБ Алеся

— 3 першых дзён вайны лес хаваў атрады народных месціўцаў, глухія бары ратавалі ад смерці мірнае насельніцтва, непраходныя балоты сталі апошнім прытулкам для ворага, — распавяла Алена Стэльмах. — І сёння ў пошуме дрэў — песня неўміручасці падзвігу беларускіх партызан.

Старонкі кнігі «Лясныя дарогі падзвігу» агучылі навучэнцы Мінскага дзяржаўнага педагогічнага каледжа Паліна Сакава, Соф'я Цыцэня, Дар'я Грыцэнка, Марыя Гульчанка, Дар'я Ерашова.

— Мастацка-літаратурны праект — гэта яшчэ адна магчымасць пераканаўча данесці да маладога пакалення, які боль прынесла нашай зямлі вайна, якія мужныя і стойкія беларусы, — падкрэсліў дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Уладзімір Варапаеў.

Цікаваць выклікала і экспазіцыя кніг Выдавецкага дома «Звязда», якая сваёй дакументалістыкай спрыяе выхаванню патрыятызму ў маладога пакалення.

У найбліжэйшы час удзельнікамі гэтага праекта стануць старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў, член СПБ Уладзімір Тулінаў.

Марыя ЛПЕНЬ

Свята дзіцячай кнігі

Фота Нелі Радзко.

Ірына Багданава (злева) і загадчыца ЦБС г. Наваполацка Марыя Караваява.

Дарэчы, Ірына Андрэеўна — член Саюза пісьменнікаў Беларусі, Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, лаўрэат абласной літаратурнай прэміі імя Петруса Броўкі ў намінацыі «Літаратура для дзяцей», аўтар 9 кніг.

Тамара КРАСНОВА-ГУСАЧЭНКА, старшыня Віцебскага абласнога аддзялення СПБ

актуальна

Вяртанне да вытокаў

Гэты год у нашай краіне аб'яўлены Годам народнага адзінства. Адзінства народа — гэта і захаванне нашай агульнай спадчыны, культурных традыцый, павяга да сваіх каранёў і вытокаў, памяці продкаў.

З гэтай нагоды супрацоўнікі сектара па абслугоўванні дзіцячага чытача Зэльвенскай раённай бібліятэкі правялі этнаграфічны квэст-марафон «Вяртанне да вытокаў», падчас якога бібліятэкары разам з вучнямі гімназіі № 1 выправіліся ў цікавае падарожжа ў краіну продкаў, дзе пазнаёміліся са спадчынай, якую атрымалі ад прадзедаў і павінны годна перадаваць сваім дзецям і ўнукам.

Квэст-марафон складаўся з некалькіх прыпынкаў. Каб трапіць на наступны, неабходна было выканаць цікавыя заданні. Прыпынкі былі прысвечаны роднай мове, сімволіцы нашай краіны, знакамітым людзям, дзесячам мінулага і сучаснасці, народным традыцыям, помнікам гісторыі.

Віктар КАКОРЫЧ

Вольга КАМЯКЕВІЧ

Фрагмент экспазіцыі.

Казекі, сям'я якога пацярпела ад рук фашыстаў. Пра гэтую трагедыю творца напісаў паэму «Марыйка», якая стала не толькі рэквіемам усім спаленым вёскам, але і гімнам мужнасці і шчырасці чалавечай душы.

— Мая маці, перажыўшы тую трагедыю, выхавала пяцёра дзяцей, засталася чулым чалавекам, любіла жыццё і заўсёды ганарылася сваёй малой радзімай — месцам, дзе «пупавіна закапана», — адзначыў аўтар.

Настаўніцы магілёўскіх школ, якія падчас вайны былі дзецьмі, распавялі пра тое, што пабачылі на свае вочы, — пра тыя жудасныя здзекі, якія чыніў вораг у акупіраваным Магілёве.

Вельмі раю жыхарам і гасцям Магілёва і вобласці, асабліва моладзі, наведаць гэтую выстаўку, каб яшчэ раз дакрануцца да трагічнай старонкі гісторыі нашага народа — народа-працаўніка, народа-цярпліўца, народа-героя.

праекты

У садзе Аракчэевых

Выставачны праект з мастацкіх збораў дынастыі Аракчэевых «Як у садзе кветка» працуе ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы. У яго межах будуць праходзіць аўтарскія экскурсіі мастачкі і графіка Аксаны Аракчэвай, дачкі заслужанага дзеяча мастацтваў педагога Барыса Аракчэва.

Ладзіць у Купалавым доме выстаўку у памяць творцы стала добрай традыцыяй. Сёлетні вернісаж прысвечаны музею мастака — жонцы Галіне Ягораўне Аракчэвай. Прадстаўлены натхнёныя каханнем жывапісныя творы Барыса Аракчэва розных гадоў: на іх — сады ў квеценні, нацюрморты з бэзам, лілеямі і іншымі кветкамі. Большасць твораў экспануецца ўпершыню.

Калі Янка Купала да сваёй нявесты Уладзіславы звяртаўся «Гэй, ты, дзяўчына, кветка-лілея», то Барысу Аракчэву яго выбарніца прымроілася ў вобразе русалкі. І таму невыпадкова тая ж лілея часта сустракаецца ў творчасці жывапісца. На залатое вясельле ў 2006 годзе мастак зрабіў рамантычны падарунак сваёй жонцы — напісаў букет лілей.

Галоўны ж сімвал кахання Барыса і Галіны Аракчэвых — бэз. Аднойчы

Аксана Аракчэва падчас адкрыцця выстаўкі.

мастак падарыў каханай гэтыя кветкі ў кітайскай вазе, якая стала не толькі аб'ектам большасці нацюрмортаў, але і сімвалам сямейнага шчасця і вечнай любові. «Калі я не пісаў увесну бэз, дык быццам і не было года…» — прамаўляў творца. На выстаўцы можна

ўбачыць вазы, у якіх маляваліся кветкі, а таксама асабістыя рэчы членаў сям'і: самаробныя карты, іх малявалі дочки Барыса Аракчэва падчас адпачынку ў Гурзуфе ў 1974 годзе, альбом вучаніцы 5 класа Марыны Аракчэвай, люстэрка, аздобленае мастаком, ваза з карэльскай бярозы, зробленая Барысам Аракчэвым, самаробныя каралі Аксаны Аракчэвай і многае іншае.

Сярод работ мастака, прадстаўленых у экспазіцыі, — «Веснавыя воды» (1960), «Зацвіў бэз» (1991), «Букет бэзу» (2000), «Бэзавае разнаквецце» (2012), «Квітнее бэз на лецішчы. Галія» (1998), «Канадская сасна і бэз» (1980)... Упершыню дэманструюцца эскіз і карціна «Ночка купальная», якія па завяршэнні праекта будуць перададзены ў дар музею. У ліку нацюрмортаў і партрэтаў Аксаны Аракчэвай — «Беларусачка» (2018), «Заслаўскі спас» (2019), «Уладарка марская» (2019), «Тэраса» (2019) і інш. Адзін са сваіх твораў — ілюстрацыю да верша Янкі Купалы «Хлопчык і лётчык» — мастачка ўжо падарыла ўстанове.

Наведаць экспазіцыю «Як у садзе кветка» ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы можна да 8 мая.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

імпрэзы

Выхаванне праз чытанне

Сёння шмат сіл аддаецца таму, каб сучасныя юнакі і дзяўчаты былі не толькі адукаванымі, але і выхаванымі. Адказнасць за гэта ўскладзена на бацькоў і школу, але немалаважную ролю адыгрываюць і іншыя ўстановы, якія ўдзельнічаюць у станаўленні асобы.

Бібліятэка — асяродак, у якім падлеткі і моладзь у нязмушанай атмасферы спасцігаюць асноўныя маральныя і духоўныя каштоўнасці, далучаюцца да гістарычнага мінулага, вучацца цікава бавіць вольны час. У гэтым упэўнена Вольга Багдановіч, якая працуе ў бібліятэцы аграгарадка Міхалішкі Астравецкага раёна. Пры падрыхтоўцы мерапрыемстваў яна заўсёды абавіраецца на маладое пакаленне, таму цеснае супрацоўніцтва са школай — неад'емная частка яе дзейнасці.

Сёлета ўжо праведзена шмат цікавых мерапрыемстваў: літаратурныя вечарыны, творчыя гасцёўні, завочныя экскурсіі. Кожная імпрэза асабліва і запамінальная, бо на падрыхтоўку Вольга Багдановіч не шкадуе сіл і часу. Асаблівую ўвагу звяртае на патрыятычнае выхаванне юных чытачоў. У Год народнага адзінства гэтая тэма асабліва важная і надзённая.

У адзін з дзён бібліятэкар запрасіла хлопчыкаў і дзяўчынак на прававую віктарыну «Правы і свабода чалавека — галоўная задача Канстытуцыі», падчас якой акцэнтавала ўвагу на галоўным дакуменце нашай краіны. Гэта дало магчымасць вучням бліжэй пазнаёміцца з найважнейшымі артыкуламі дакумента, даведацца пра месца Канстытуцыі ў нацыянальнай і прававой сістэме, паўдзельнічаць у віктарыне. Грамадзянскае і патрыятычнае выхаванне адыгрываюць важную ролю ў жыцці чалавека, бо без пашаны да сваёй краіны, яе законаў і гісторыі немагчыма ўявіць сучаснае грамадства.

Вольга ЗАЯНЧКОЎСКАЯ

за падзеяй

Шлях да духоўнасці

Уфіліяле «Лідская гарадская бібліятэка № 4» Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы ў межах выставачнага праекта «Спадчына свету — славянская пісьменнасць» адбыўся семінар, прымеркаваны да Дня праваслаўнай кнігі.

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Лідская епархія Беларускага Экзархата Рускай праваслаўнай царквы і раённая кніжніца. Была прадстаўлена экспазіцыя царкоўнай літаратуры — кніг, якія настройваюць на духоўнае і паказваюць шляхі ўдасканалення.

У Лідскай дзіцячай школе мастацтваў перад удзельнікамі семінара выступіў протадыякан Павел Бубноў, выкладчык Мінскай духоўнай семінарыі. Тэма — «Асоба святога дабравернага князя Аляксандра Неўскага ў літаратурных помніках Вялікага Княства Літоўскага XV—XVII стагоддзяў». Прайшла і прэзентацыя кнігі «Іерусалімскае апавяданні». Аўтар выдання, праваслаўная пісьменніца Ірына Токарава, не толькі распавяла пра выданне, але і перанесла прысутных у атмасферу духоўнага яднання з дапамогай віртуальнай экскурсіі па Святой Зямлі.

Кацярына САНДАКОВА

«Арт.С»: паэзія, сустрэчы, сяброўства

Паэтычны тэатр «Арт.С», які стаў адметнай культурнай з'явай у літаратурным жыцці, нядаўна адзначыў 15-годдзе.

Пачаткам дзейнасці стала прома-акцыя «Моладзь ідзе», якую ў красавіку 2006 года зладзілі ў сталічнай бібліятэцы імя Цёткі Аксана Спрычан і Зміцер Арцюх. А штуршок да стварэння тэатра — жаданне стварыць уласную прастору, дзе можна было б правіць сябе. І на доўгі час кніжніца стала ўтульным домам для творцаў. Некаторыя праекты ладзяцца і ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча.

Назва літаратурна-музычнага салона «Паэтычны тэатр «Арт.С»» невыпадковая. Частыя госці на яго сцэне — паэты. Спалучэнне «Арт.С», як тлумачыць дырэктар тэатра Аксана Спрычан, азначае творчасць, сустрэчы, сяброўства. У тэатры праводзяцца літаратурна-музычныя вечарыны, прэзентацыі кніг, выстаўкі выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага і фотамастацтва, майстар-класы па народных рамёствах.

Разынкай сталі тэатральныя праекты. Запомніўся вандроўна-эстэтычны праект «Сем цудаў Беларусі» — сем вечарын пра самыя адметныя мясціны нашай краіны: Нясвіжскі палац, Мірскі замак, Сафійскі сабор, возера Нарач... Цікавым атрымаўся паэтычна-міфалагічны праект «Сакральная Беларусь», у якім творцы і навукоўцы дзяліцца таямніцамі сакральнага свету Беларусі. Праходзілі вечарыны прысвечаныя і нашым гарадам.

Варта дадаць, што пад дахам тэатра выступіла ўжо больш як 200 творцаў. Апроч пастаянных удзельнікаў шмат тых, каго запрашаюць на асобныя вечарыны.

Алег ГРУШЭЦКІ

Ідзе падпіска на II паўгоддзе 2021 г.		
«ЛіМ»	1 месяц	падпісны індэкс
Для індывідуальных падпісчыкаў	9 р. 12 к.	63856
Ведамасная падпіска	24 р. 60 к.	638562
Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў	6 р. 34 к.	63815
Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі	18 р. 70 к.	63880

Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі» аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасады (да 5 гадоў) прафесарска-выкладчыцкага складу з далейшым заключэннем кантракта ў выпадку выбаранна на тэрмін, вызначаны наймальнікам:		
1	кафедра аркестравага дырыжыравання і інструментоўкі	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.)

«ЛіМ»-люстэрка

Работы фатографа БелТА Аксаны Манчук прадстаўлены ў Дзяржаўным Эрмітажы ў Расіі, паведамляецца на сайце агенцтва. Аксана Манчук прэзентавала на выстаўцы во-сем здымкаў аб Студэнцкай вёсцы ў Мінску. Фотапраект пад назвай «Вавілон» рыхтаваўся 1,5 года пад куратарствам расійскага фатографа Юрыя Козырава. «Ініцыятыва прысвечана студэнтам, якія прыязджаюць вучыцца ў Беларусь з розных краін свету, — раказала Аксана Манчук. — Хацелася паказаць, што, нягледзячы на ўсе адрозненні, у гэтых маладых людзей ёсць шмат агульнага». Творца атрымала магчымасць прадставіць свае здымкі дзякуючы XV Медыяфоруму маладых журналістаў «Дыялог культур» — у праграму была ўключана фотавыстаўка «Я тут жыву». Па традыцыі яна размяшчаецца ў залах галоўнага штаба Эрмітажа, якія могуць змясціць 300 работ 50 фотакарэспандэнтаў.

Выставачны праект «Анры Маціс. Погляд» адкрываецца сёння ў мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. На выстаўцы прадставяць 118 літаграфій работ Анры Маціса, якія будуць суправаджацца тэкстамі з яго артыкулаў, кніг, пісем і разважанняў. «Усё сваё жыццё Анры Маціс знаходзіўся ў няспынным пошуку. У імкненні да максімальна эфектнай і адначасова гарманічнай выразнасці ён мяняў свае мастацкія інструменты і мяняўся сам. Аднак кожны раз, падпарадкоўваючыся на час новаму моцнаму ўражанню, майстар усмоктаваў яго як губка, а затым творча перапрацоўваў у адпаведнасці з уласным светаадчуваннем», — адзначылі арганізатары. У экспазіцыі таксама будуць прадстаўлены работы вядомых беларускіх аўтараў і пачаткоўцаў, творчасць якіх дапоўніць асноўную экспазіцыю літаграфій Анры Маціса. Арганізатары праекта — Музей гісторыі горада Мінска і выставачная зала LIBRA. Літаграфіі французскага мастака можна будзе ўбачыць да 20 чэрвеня.

Конкурсныя работы на VI Міжнародны фестываль фатаграфіі «ФотаКрок» імя Сігізмунда Юркоўскага будуць прымацца да 15 чэрвеня, інфармуе БелТА. Тэма конкурсу, які адбудзецца ў Віцебску з 23 да 27 чэрвеня, — «Гэта любоў». Любоў да людзей, блізкага або свайго куміра, роднай краіны, дзікіх і хатніх жывёл, прыроды, працы, хобі, моды і нават самога сябе — лейтматыў будучага фестывалю. Журы конкурсу вызначыць найлепшыя работы ў намінацыях «Адзіночнае фота» і «Серыя». Ад кожнага ўдзельніка прымаюць не больш чым 10 адзіночных фатаграфій і да трох серый, якія складаюцца з 3—12 здымкаў. Старшынёй журы стане Яўген Беразнер — эксперт на міжнародных партфоліа-рэвю, куратар мерапрыемстваў у галіне фатаграфіі ў Расіі і за мяжой. Праграмай прадугледжаны лекцыі вядучых фатографаў Расіі і блізкага замежжа, навучальныя практыкумы, экскурсіі і традыцыйны бліц-конкурс сярод удзельнікаў фестывалю.

Больш як 40 кніг увайшлі ў пашыраны спіс расійскай нацыянальнай літаратурнай прэміі «Большая книга». Сярод іх — «Апраўданне Вострава» Яўгена Вадалазкіна, «Пра ўчора» Сяргея Шайгу, «Восеньскае сонца» Эдуарда Веркіна, «Гэты бераг» Андрэя Дзмітрыева, «Ляскоў. Празываны геній» Маі Кучэрскай, «Чалавек з чырвонага дрэва» Андрэя Рубанава, «Сад» Марыны Сцяпновай, а таксама «Апалчэнскі раманс» Захара Прылепіна. Журы разгледзела больш як 330 заявак, перадае РІА «Новости». «У выніку ў нас атрымаўся цікавы спіс, нават нечаканы. І ў ім, акрамя пісьменнікаў вядомых, пра якіх мы ўжо шмат і даўно ведаем, вялікая колькасць тых, хто пачынае свой літаратурны шлях, выступае з першымі яркімі кнігамі, што здольны прыцягнуць да сябе ўвагу», — пракаменціраваў асаблівасці XVI сезона і «Доўгі спіс» старшыня савета экспертаў Міхаіл Бутаў.

Рэжысёр Гай Рычы напіша сцэнарыі і паставіць фільм «Міністэрства неджэнтльменскай вайны» пра Другую сусветную. Праект заснаваны на кнізе Дэміэна Льюіса «Міністэрства неджэнтльменскай вайны: Як таемныя воіны Чэрчыля падпалілі Еўропу і спарадзілі сучасныя ценявыя аперацыі». Дзеянне адбываецца ў 1939 годзе, калі Германія знішчала брытанскія войскі ў Еўропе, і Уінстан Чэрчыл вырашыў нанесці ўдар у адказ. Ён заклікаў спыніць змагацца паводле прынятых правіл вядзення бою і стварыць групу воінаў, здольных нанесці ўдар у тыле ворага, паведамляе партал «КиноПоиск».

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Новае прачытанне Змітрака Бядулі

Якім запомніўся Змітрок Бядуля па кароткіх звестках з падручнікаў і хрэстаматый? Калі арыентавацца толькі на школьную праграму, вобраз пісьменніка падаецца няпоўным. У яго шмат твораў на рэлігійную тэму, з якіх відаць, што літаратар добра ведаў Біблію, а хрысціянскае светаадчуванне было для яго натуральным. Так, піша пра нараджэнне Хрыста — і не ў рэчышчы высмейвання, а з пачуццём замілавання і захаплення, глыбокага перажывання рэлігійнага таемства.

Жыццярэдасны і цікаўны

— Пісьменнік, будучы іўдзеям па нараджэнні, трапіў у беларускую народную стыхію і спалучыў дзве плыні... Зведаў уплыў галоўных ідэй хрысціянства, чаго не ўспрыняла большасць яўрэйскага насельніцтва. Мне ён бачыцца падобным на яўрэйскага прарока — бо пачыў Хрыста як Сына Богага, а не проста чалавека, якога не прынялі. Гэтую выснову зрабіла, прачытаўшы многія творы Змітрака Бядулі, — падзялілася развагамі загадчык філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры «Беларуская хатка» Таццяна Лабада.

У свой час Змітрака Бядулю выключылі з яўрэйскага ешыботу. Ён верыў у Бога, але не ў такога, што паўстае са Старога Запавету, — цікаўны, дапытлівы юнак прытрымліваўся прагрэсіўных поглядаў, якія супярэчылі ешыбоцкім канонам, быў вальнадумцам. А нагодай для выключэння стала тое, што ён намаляваў свінню — відаць, гарэзліваць лучылася з яго натуры, не прымала ніякіх штучных абмежаванняў. Ва ўспамінах Заір Азгур згадваў, як Бядуля падчас прагулкі па ваколіцах Мінска распавядаў пра любоўныя прыгоды... То-бок, нягледзячы на свой невясёлы псеўданім, гэта быў дасціпны, рамантычна-ўзніёслы малады чалавек, які не бедаваў, а радаваўся жыццю і радаваў тых, хто быў побач з ім.

У адзіным экзэмпляры

На выстаўцы, якая мае назву «На струнах душы» і прымеркавана да 135-годдзя Змітрака Бядулі, большасць матэрыялаў прадстаўлена Беларускім дзяржаўным архівам-музеям літаратуры і мастацтва: фотаздымкі і рукапісныя кнігі, зробленыя пісьменнікам, пісьмы да розных асоб, ліставанне з «Нашай Нівай». Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры падзяліўся для часовай экспазіцыі пісьмамі Бядулі да родных, фотаздымкамі, каспісамі; з Літаратурнага музея Максіма Багдановіча экспануецца перапіска з Адамам Багдановічам і іншымі дакументы. Ёсць матэрыялы і з Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (аўтографы твораў «Мурашка-палашка» і «Сярэбраная табакерка» апошняга прыжыццёвага выдання).

Асабліваю цікавасць уяўляюць рукапісныя кнігі, зробленыя са звычайных вучнёўскіх сшыткаў. Гэта два аб'ёмныя тамы: проза і паэзія. Змітрок Бядуля выразаў свае публікацыі з газет з 1917 да 1923 года, рабіў кампануючку, разбіваў па рубрыках, уклеіваў выразкі, на якіх часта можна ўбачыць зробленыя ім пазнакі. Усе старонкі зверху пранумараваны пісьменнікам. Адметна, што ў такім выглядзе, як скампанаваў Змітрок Бядуля, яго кнігі не выдаваліся, хоць аўтар, здавалася б, аблегчыў рэдактару і выдаўцу задачу. Справа ў тым, што сярод вершаў ёсць такія, якія ў савецкі час не маглі быць выдадзены, напрыклад, «Псалмы» — у творы не выкрываецца хрысціянскі светапогляд, а, наадварот, відаць прыхільнасць аўтара да згаданай тэматыкі.

З эпістальнай спадчыны пісьменніка асабліва кранаюць лісты да Паўлюка Труса. Яны былі сябрамі. Калі Бядуля даведаўся пра смерць Труса, пакутаваў не толькі душэўна — у адным з лістоў ёсць звесткі, што здароўе яго зусім разладзілася.

У экспазіцыі прадстаўлена і шмат фотаздымкаў Змітрака Бядулі, асабліва групавых.

Душа, якая жыла ў гуках

Назва выстаўкі «На струнах душы» невыпадкавая.

— Азнаёміўшыся з многімі творами, мы заўважылі: амаль у кожным ёсць музычны інструмент са струнамі: скрыпка, ліра. Немагчыма было абмінуць гэтую асаблівасць, — распавядае Таццяна Лабада, якая распрацавала

навуковую канцэпцыю выстаўкі. — Музычнасць яго сімвалічная. На адным з выступленняў сын пісьменніка казаў, што і сам Бядуля быў надзвычай музыкальны, з пачуццём граў на скрыпцы, дый у яго мастацкім бачанні прысутнічае своеасаблівае музыкальнае хараванства.

Вершы, што перацякаюць у прозу

Храналагічна паказаць станаўленне пісьменніка не ўяўлялася магчымым найперш таму, што далёка не ўсё з яго спадчыны захавалася. А паказваць толькі той перыяд, калі Бядуля жыў у доме Рэдзкі (цяпер — музей «Беларуская хатка»), немэтазгодна, бо вобраз пісьменніка не будзе выглядаць завершаным. Было вырашана разбіць матэрыялы на тры тэматычныя блокі: Бядуля-паэт, Бядуля-празаік і драматург і Бядуля-публіцыст, перакладчык, крытык.

— Але ёсць і такія моманты, калі адна яго іпастань пераходзіць у іншую, напрыклад, паэзія і мініяцюры Змітрака Бядулі пераплятаюцца так моцна, што творы нельга аднесці да прозы ці да верша. Іх вызначалі як белы верш.

Для выстаўкі абіралі кнігі ранейшага перыяду, найбольш знакавыя. Ёсць і малюнкi, сярод якіх прыцягвае ўвагу графічны, некалькі эскізаў.

Што датычыцца асабістых рэчаў пісьменніка, то на Беларусі іх выявіць пакуль не ўдалося. Калі ў 1941-м сям'я Плаўнікаў з'яжджала ў эвакуацыю, усё самае патрэбнае ўзялі з сабой, астатняе згубілася ў пажарах вайны. У музеі Казахстана захоўваецца ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, узнагарода пісьменніка 1939 года. Папка аўтографаў Змітрака Бядулі знаходзіцца ў архіве Вільнюса. Менавіта адтуль у БДАМЛІМ трапілі копіі дакументаў Бядулі.

— Пры стварэнні выстаўкі мы стараліся паказаць, якім разнастайным і шматгранным быў пісьменнік. Так, на розных яго рукапісах — розны почырк. Дзе мудрагелісты, дзе з петлямі. Але паўсюль прыгожы і чытальны, — распавядала Таццяна Лабада. — Асаблівасць выстаўкі ў тым, што яна інтэрактыўная. Размешчаныя на сімвалічных струнах рукапісы вершаў (муляжы) можна зняць, узяць у рукі, паглядзець, пачытаць...

Сярод твораў, да якіх можна дакрануцца ў літаральным сэнсе, ёсць вершы, што не друкаваліся ў «Нашай Ніве»: у свой час пісьменнік, які і Максім Багдановіч, адправіў у рэдакцыю стос вершаў, а іх, відаць, палічылі недасканалымі і не надрукавалі — перавагу аддавалі карэспандэнцкім допісам і імпрэсіям Змітрака Бядулі. Некаторыя з вершаў друкаваліся ў іншых газетах: «Гоман» і «Вольная Беларусь». Праўда, у пазнейшыя зборнікі яны так і не ўвайшлі...

Дзве музы

Мастацкае ўвасабленне выстаўкі дапамаглі вырашыць дзве музы Змітрака Бядулі: усходняя (яўрэйская), прадстаўленая ў выглядзе чорнаваласай прыгажуні, і айчынная, муза нашага краю. Дзяўчаты ў нацыянальных беларускіх строях, з музычнымі інструментамі. Сам пісьменнік казаў, што яго выгадала гэтая зямля, ускармілі тутэйшыя земляробы, Іерусалімам сваім называў гэтыя лясы і даліны, што далі яму цялесную і духоўную моц... Менавіта тая муза, якая ўзраціла пісьменніка на беларускай глебе і найбольш адпавядала яго светапогляду, яго мастакоўскай прыродзе, дазволіла раскрыцца напоўніцу.

Пакліканне і накіраванне

У Змітрака Бядулі шмат філасофскіх, прыгожых, па-мастацку вытанчаных імпрэсій, яны чытаюцца як песня, кранаюць да глыбіні душы. Загадка Бядулі бачыцца ў тым, як здолеў ён захаваць сваю ідэнтнасць, хрысціянскае перакананні ў 1920—1930-х гадах, калі ўсё рэлігійнае бэсцілася...

— Як яму ўвогуле ўдалося не знікнуць пад коламі рэпрэсіўнай машыны, калі многія паплечнікі былі арыштаваны і расстраляны? — разважала Таццяна

Малюнак Дар'і Дзягель «Партрэт Песняра» з конкурсу.

Лабада. — Відаць, такім было яму боскае накіраванне: рэалізаваць на гэтай зямлі свой магутны талент...

Цікавая ў Бядулі і публіцыстыка. Так, ён уздымае пытанне: чаму ў нас няма рамана — і пачынае тлумачыць... Пералічвае прозвішчы аўтараў малых апавяданняў і запитуе: чаму не ішлі далей? Сам жа і дыскутуе з сабою: мо няма грунту? Ёсць і грунт, і багаты матэрыял: і князі, і старадаўняя культура... Існуе і сялянскі быт. І вось тут пісьменнік раіць угледзецца, піша, што гэта вельмі цікавая, дабрадатная глеба. У Бядулі была спроба пачатку рамана «Салавей»...

Цікавілі літаратара і іншыя пытанні: чаму ў нас няма тэатра? Пісаў пра батлейку, драму, інтэрмедью — то-бок знаходзіўся ў гушчы літаратурнага жыцця краіны. Няма такога літаратурнага жанру, дзе б ні паспрабаваў сябе. Адзіная яго п'еса — для дзяцей, ставілася ў дзіцячым аматарскім тэатры.

Намаляваць слова

Сёлета быў абвешчаны мастацкі конкурс сярод школьнікаў «Змітрок Бядуля — мастак слова». Толькі нядаўна скончылі збіраць заяўкі.

Малюнак Дар'і Бондар «На Каляды да сына» з конкурсу.

— Не чакала такога шырокага водгуку. Сярод больш чым ста работ многа вартых, цікавых, — дзялілася ўражаннямі загадчык музея. — Дзеці звяртаюцца не толькі да школьных праграмных твораў, чытаюць і іншыя. Работы выкананы ў розных тэхніках: графіка, акрыл, гуаш. Маляюць і самога пісьменніка, і «Беларускую хатку», дзе ён жыў, фантазіруюць на тэму яго сям'і, сюжэтаў твораў. Гэта спроба прачытання Бядулі, далучэнне да яго творчасці. Настаўнікі, якія прывозілі карціны, з захапленнем распавядалі, як дзеці выбіралі той ці іншы твор і малявалі.

У журы працавалі мастакі Аксана Аракчэева, Юлія Шаціла і намеснік дырэктара па навуковай рабоце Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Настасся Кальцова. Юных твораў падзялілі на тры ўзроставыя групы, каб ахапіць ад самых малодшых да 11-га класа. Работы прывозілі не толькі з Мінска, але і з іншых гарадоў Беларусі.

Узнагароджанне адбудзецца сёння ў музеі «Беларуская хатка» перад адкрыццём выстаўкі.

Даведка «ЛіМа»:

Нагадаем, што менавіта Змітрок Бядуля прытуліў Максіма Багдановіча, калі ўвосень 1916 года невылечна хворы паэт вярнуўся на радзіму. У доме Рэдзкі, дзе Змітрок Бядуля жыў са сваімі сёстрамі, зняў пакойчык і Максім Багдановіч. Пасля, калі стала вядома аб смерці Максіма, на Беларусь вярнуўся Язэп Лёсік. Ён і пасяліўся на некаторы час у былым пакоі Максіма. Пасля ў пакойчыку жыла Людвіка Сівіцкая (Зоська Верас) з маці. Далей да 1919 года звесткі губляюцца. А ў 1919-м Зоська Верас была ў Мінску празедкам з Вільні і даведлася, што Бядуля жыў ужо ў клубе «Беларуская хатка» — там, дзе была арганізавана сталоўка.

Незадоўга перад гэтым пісьменнік сустраўся з будучай жонкай Марыяй. Працаваў ён тады ў казармах і пісаў Антону Луцкевічу, што быў ваеннаабавязаным. Там ён здаваў ці прымаў салдацкую бялізну. Калі прынёс штосьці чарговы раз, яму загадалі акуратна скласці. Бядуля не змог справіцца, тады Марыя ўзялася яму дапамагчы — так і пазнаёміліся...

Памёр пісьменнік ва Уральску 3 лістапада 1941 года, калі ехаў з сям'ёй у эвакуацыю. Летась перапахаваны ў Мінску на Усходніх могілках.

Яна БУДОВІЧ

Жыццё на паліцах архіва

Асноўнае аб юбіляры

Цэнтральны дзяржаўны архіў фотафонакінадакументаў Савецкай Беларусі быў створаны 29 сакавіка 1941 года і ў лістападзе 1943-га налічваў усяго 5 чалавек. У кастрычніку 1949-га ўстанова пераехала ў будынак царквы Святой Марыі Магдаліны ў Мінску, але ў канцы 1980-х вырасшылі, што ў цэнтры горада знаходзіцца такому сховішчу небяспечна: плёнка лёгка ўзгараецца, а побач — жылыя дамы. 20 лютага 1987 года — архіў знайшоў свой дом у невялікім горадзе Дзяржынску.

Установа некалькі разоў змяняла сваё найменне, аднак з 2001 года афіцыйная назва — установа «Беларускі дзяржаўны архіў кінафотафонадакументаў». Сёння гэта адзінае ў краіне сховішча аўдыявізуальных дакументаў, якое валодае найбуйнейшым зборам унікальных кінафотафонадакументаў, адзначае дырэктар Андрэй Ганчар: «Нягледзячы на няпростую гісторыю архіва, пакаленні архівістаў сабралі найкаштоўнейшыя сведчанні розных стагоддзяў. Дзякуючы дакументам, якія сёння маюцца ва ўстанове, мы займаем асаблівае месца на рынку інфармацыйных паслуг і здолны прапанаваць тыя экспанаты і ў тым аб'ёме, у якім больш ніхто ў краіне гэтага зрабіць не можа. Прыкладваем максімальныя намаганні і ў галіне ўкаранення інфармацыйных тэхналогій: мадэрнізуем тэхналагічныя працэсы, дапрацоўваем уласны праграмы прадукт. Мы адкрыты для ўсіх карыстальнікаў і даследчыкаў».

Штогод калекцыя пашыраецца. Усяго ў фондах (а іх 4: кінадакументаў, фотадакументаў, фонадакументаў і відэадакументаў) больш як 4 млн 341 тыс. адзінак. У іх ліку — больш за 280 тысяч фотадакументаў на негатывах, на шкле, у фотаальбомах; звыш 22 тысяч фонадакументаў на грампластінках, магнітных фоназапісах, дысках. Тэматычны ахоп: былыя Віленская, Віцебская, Гродзенская, Мінская, Магілёўская губерні Расійскай імперыі, Заходняя Беларусь у складзе Польшчы, Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка, Расійская Федэратыўная Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка, Украінская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка, Германія перыяду Другой сусветнай вайны, іншыя краіны.

У сховішчах вельмі шырока прадстаўлены звесткі часоў Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, міжваеннага перыяду. Тут ёсць сведчанні аб І з'ездзе салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў, дзе прынялі бальшавіцкую рэзалюцыю, з'ездзе франтавікоў у Мінску, у прэзідыум якога ўваходзіў Міхаіл Фрунзэ. Захавана выступленне Міхаіла Калініна перад інтэрнацыянальным батальёнам у Гомелі. Дзякуючы кінадакументам сучаснік можа ўбачыць Уладзіміра Леніна, Фелікса Дзяржынскага, Аляксандра Мяснікова, Аляксандра Чарвякова, Міхаіла Тухачэўскага і іншых палітычных і дзяржаўных дзеячаў.

Каштоўнасць архіва — калекцыя фотаздымкаў і фотопаштовак беларускіх гарадоў да 1917 года (больш за 400), здымкі перыяду Вялікай Айчыннай вайны, серыя «Сусветнае фота» (жанравыя фатаграфіі, зробленыя замежнымі фотамастакамі, партрэты Бернарда Шоу, Фёдора Шаляпіна, Рабіндраната Тагора, Чарлі Чапліна, Іагана Штрауса). Адзін з найбольш важных збораў фотадакументаў, што захоўваюцца ў архіве, — калекцыя магнацкага роду князёў Радзівілаў, якая складаецца з 55 фотаздымкаў. Дакументы распавядаюць пра Нясвіжскі замак, сям'ю і сяброў Радзівілаў. А вось сярэд фонадакументаў найбольш яркай і значнай з'яўляецца калекцыя (40 адзінак захоўвання) грамафонных пласцінак і магнітафонных запісаў вядомага беларускага тэнара М. Забэйды-Суміцкага

Салонны здымак дзвюх жанчын. Фатаграфічнае атэльэ Т. Епіфанава, 1865 г.

з песнямі, рамансамі, арыямі з опер на некалькіх мовах.

Між тым найстарэйшыя артэфакты сховішча — кінастужкі «Парад войскаў у прысутнасці цара Мікалая II у горадзе Бабруйску» і «Кавалерыйская школа ў Паставах» (здымкі праходзілі ў 1916 годзе).

Найбольш ранні дакумент датуюцца 1865 годам — гэта салонны фотаздымак, дзе адлюстраваны дзве жанчыны. Фота, якое адшукалася ў архіве зусім нядаўна, было зроблена ў фатаграфічным атэльэ Т. Епіфанава. Зафіксаваны ў гісторыі і адзін з момантаў будаўніцтва першых чыгунак — фотаздымак 1870 года. Дарэчы, самае страшнае для плёнкі не разрывы і расколіны, а цвіль. Якраз яна і можа стаць смяротнай для кінастужкі. Каб не дапусціць разбурэння, яе апрацоўваюць парамфальдэгідам.

Асноўныя задачы ўстановы — падрыхтоўка і прыманне на пастаяннае захоўванне дакументаў. Спачатку той ці іншы прадмет дастаўляюць у архіў, затым праводзяць экспертызу каштоўнасці, складаюць вопіс і вырашаюць, дзе канкрэтна ён будзе знаходзіцца. Практычна вечнае захаванне вялікай колькасці інфармацыі дазваляе сучасная тэхніка. Зараз працуе аўтаматызаваная сістэма, якая дазваляе з лёгкасцю знайсці сярэд дакументаў тое, што патрэбна. Існуюць і спецыяльна абсталяваныя кіназала для прагляду відэа і пакой для праслухоўвання аўдыя.

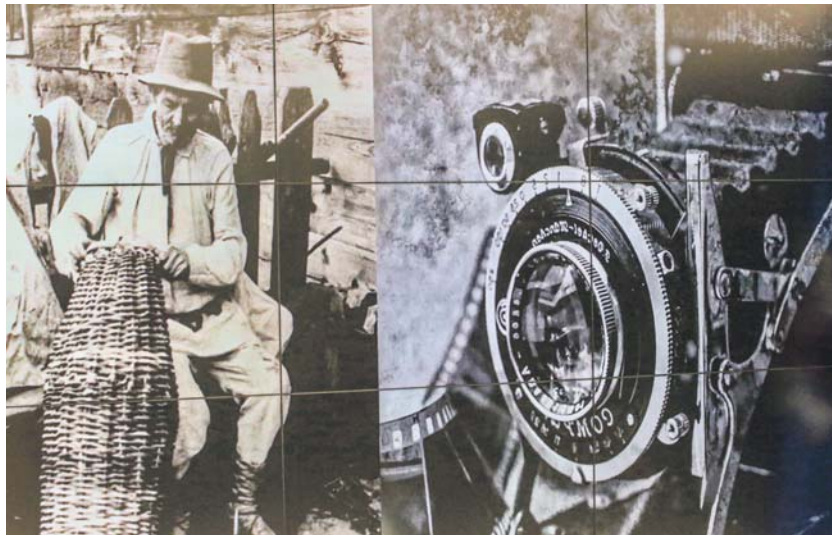
Падчас адкрыцця выставы.

Сёння ў архіве працуе больш як 60 чалавек (калі ў першыя гады асноўны калектыў прыязджаў сюды з Мінска, то цяпер амаль усе супрацоўнікі — жыхары Дзяржынска). Тое, што яны самі палічылі важным у гісторыі ўстановы, прадставілі ў віртуальным фотапраекце, прымеркаваным да яе 80-годдзя. На здымках — дырэктар архіва І. Лукельеў за праслухоўваннем магнітафоннага запісу (1958), чытальная зала (1961), будаўніцтва архіва ў Дзяржынску (1981) і г. д.

Агульнае ў мэтах

На ўрачыстае мерапрыемства з нагоды 80-годдзя Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотафонадакументаў завіталі прадстаўнікі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Мінскага абласнога выканаўчага камітэта, Дзяржынскага раённага выканаўчага камітэта, Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм», Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Нямецкай асацыяцыі народных універсітэтаў, многіх архіваў краіны і іншых устаноў культуры, адукацыі і навукі. Кожны павіншаваў супрацоўнікаў сховішча, а некаторыя ўручылі ганаровыя граматы і іншыя ўзнагароды. Да таго ж прывітальныя адрасы прыйшлі ад калег з Казахстана, Азербайджана, Аўстрыі і Расіі.

— Архіўная галіна праходзіла складаныя этапы разам з развіццём краіны. Было і забыццё, — падкрэсліў падчас урачыстаці намеснік міністра юстыцыі

Кадр з фільма-прэзентацыі.

Сяргей Каліноўскі. — Часам адносіны да гэтай справы не сведчылі пра дзяржаўны падыход. Але надыходзілі часы пераасэнсавання, адраджэння... Цяпер кіраўніцтва краіны не пакідае без увагі гэтую галіну: праводзяцца рамонтныя работы, будуецца новыя аб'екты, рэалізоўваецца праграма па лічбавізацыі, у якой удзельнічае і архіў кінафотафонадакументаў. У найбліжэйшы час дзевяццацца займацца і даведнікамі, праваднікамі, фондамі карыстальнікаў. Аб'ём работы велізарны, але ўсё робіцца для наступных пакаленняў, на стагоддзі наперад. Я ўпэўнены: сапраўдны архівіст будзе заўсёды адданы гэтай справе.

Апошнія словы пацвярджае прыклад Аляксандра Цюхая, загадчыка сектара алічбавання фонавідэадакументаў аддзела алічбавання дакументаў установы, якому быў уручаны нагрудны знак «Ганаровы архівіст Беларусі» Дэпартаменту па архівах і справаводства Міністэрства юстыцыі. Супрацоўнікі ўзнагародзілі за шматгадовую плённую працу, значны асабісты ўклад у захаванне і папулярызацыю кінафотафонадакументаў Нацыянальнага архіўнага

фонду Беларусі. Па адукацыі ён педагог-гісторык, але аб тым, што звязаў жыццё з архівам, Аляксандр Сцяпанавіч не шкадуе: амаль трыццаць гадоў ён жыўе справай — ствараць, удасканальваць, захоўваць.

— Архівы і бібліятэкі — узаемазвязаныя арганізацыі, — адзначаў Аляксандр Суша, намеснік генеральнага дырэктара — дырэктар па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі. — Нягледзячы на тое, што зараз юрыдычны інстытуты дыстанцыраваліся і ўваходзяць у розныя ведамствы, мы ўсё роўна вельмі блізкія. Архівы, бібліятэкі, музеі і іншыя ўстановы заўжды былі разам, падтрымлівалі адно аднаго і, натуральна, дапаўнялі. Задачы былі скіраваны на адзін і той жа вынік — захаванне нашай спадчыны і пакінуць веды даступнымі для грамадства. Я ўсцешаны, што сёння існуе інтэнсіўная супраца паміж імі, у прыватнасці, архівам кінафотафонадакументаў і Нацыянальнай бібліятэкай, бо архіў захоўвае, а кніжніца папулярызуе. Летась мы распачалі новы этап: працуем над ініцыятывай, звязанай з Вялікай Перамогай. Праект знаёміць з цікавым архівам сяржанта Аляксея Багамолава. У маі плануем зрабіць прэзентацыю. Але гэта будзе толькі пачатак маштабнай акцыі.

Плён супрацоўніцтва Белдзяржархіва кінафотафонадакументаў з іншымі ўстановамі толькі за апошні час — выстаўкі ў Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва (у іх ліку «Чарнобыль. Эффект спячага», якая прымеркавана да юбілею архіва і будзе доўжыцца да 2 мая), паштовы блок «Белпошты» «Народныя пісьменнікі Беларусі», грунтоўныя выданні. Так, летась, дзякуючы дапамозе ўстановы, у выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» выйшаў альбом «Мінск: з руін да росквіту» — чытачы змаглі ўбачыць не толькі ўнікальныя фотаздымкі, але і кадры відэахронікі, скарыстаўшыся QR-кодам. Энцыклапедыю, прысвечаную Уладзіміру Караткевічу, стварылі таксама пры ўдзеле дзяржынскага архіва.

Дарэчы, гісторыю аднаго фотаздымка, які знаходзіцца сёння ў Беларускам дзяржаўным

архіве кінафотафонадакументаў, раскажаў рэжысёр, сцэнарыст, пісьменнік Уладзімір Арлоў, многія стужкі якога алічбоўваюцца і захоўваюцца ў фондах. Фота, на якім адлюстраваны сам апавядальнік, Яўген Глебаў і Уладзімір Караткевіч, зроблена роўна 60 гадоў таму на вуліцы Валадарскага. Уладзімір Арлоў не помніў, чаму на фотаздымку трымае нейкі пакет. Напрыканцы жыцця ў адной з размоў Яўген Глебаў нагадаў: у пакеце знаходзілася вошчаная папера з рэстарана, якую наведвальнікам аддаў афіцьянт пасля гатавання стравы. Яшчэ падчас абеду Уладзімір Караткевіч падбурхорыў пайсці да некага ў госці і па дарозе, пасля таго, як сяброў сфатаграфавалі, выкінуў пакет у сметніцу, маўляў, там, куды ідуць, і накармяць, і напоіць. Як чалавек гаспадарлівы, Уладзімір Арлоў усё роўна забраў пакет з сабой. Але да каго ішлі ў госці, ужо ніхто не помніў...

Наперадзе ў архіва сапраўды шмат працы, якая патрабуе вялікіх высілкаў і добрага фінансавання. Пакуль асноўныя крыніцы камплектавання — Нацыянальная кінастудыя «Беларусьфільм» і Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія Рэспублікі Беларусь, а таксама фотатэкі рэдакцый газет і часопісаў. Але ёсць надзея, што да гэтага спіса далучацца іншыя ўстановы і гісторыя будзе складацца не з разрозненых старонак, а з паслядоўных раздзелаў.

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота Кастуся Дробава

Перайначыць гісторыю немагчыма

Як вядома, Саюз пісьменнікаў Беларусі выступіў з заявай у сувязі з настойлівымі спробамі заходніх краін абяліць фашызм, зменшыць значнасць унёску СССР у Перамогу над фашысцкай Германіяй. У заяве, у прыватнасці гаворыцца пра тое, што ў некаторых дзяржавах пачалі знішчаць помнікі савецкім салдатам-вызваліцелям. У шэрагу краін, напрыклад, у Польшчы, Украіне, Германіі і краінах Балтыі праводзяцца акцыі варожага характару ў адносінах да суверэннай Рэспублікі Беларусь, пры гэтым не хаваюцца мэты: звяржэнне дзеючай улады.

Саюз пісьменнікаў Беларусі з вялікім хваляваннем і абурэннем канстатуе выпадкі праяўлення фактаў рэабілітацыі фашызму і ў нашай краіне. Творцы поўнасьцю падтрымліваюць пазіцыю Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі, накіраваную на барацьбу з такімі праявамі. Мы высока цэнім тое, што Міністэрства ўнутранных спраў нашай краіны ўзбудзіла крымінальную справу ў адносінах да прыхільніка фашысцкай ідэалогіі Аляксандра Новікава, які на працягу не менш чым пяці гадоў у інтэрнэце імкнуўся абяліць злачынствы фашызму.

Мы лічым, што ў гэтых злачынстваў не павінна быць тэрміну даўнасці і ў адносінах да іх не павінна выкарыстоўвацца паняцце «закон не мае зваротнай сілы». Толькі рашучыя меры дэвалюіцы пазбавіць нашу краіну ад паўкарычневых падонкаў, падкрэсліваюцца ў заяве.

Фашызм і спробы яго рэабілітацыі, жаданне перайначыць гістарычныя факты і ідэалізаваць вобразы псеўдагерояў — гэта рэчы, якая глыбока ўскалыхнула пісьменніцкую грамадскасць.

Саюз пісьменнікаў Беларусі.

Дзень смутку

Сёлета адзначаецца журботная дата — 80-годдзе пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Ці трэба маладому пакаленню XXI стагоддзя ведаць пра падзеі тых гадоў, пра гады нацысцкай акупацыі, пра масавыя знішчэнні насельніцтва, пра Вялікую Перамогу, Нюрнбергскі трыбунал?

Як паказваюць падзеі пасля 9 жніўня 2020 года, мінулае і сучаснасць непарыўна звязаны, паміж імі няма пераадавольнай мяжы.

У свой час брытанскі маёр Уільям Хорцін пісаў: «Нацызм падобны да ракавай пухліны: калі яе не знішчыць, яна адрасце зноў». У сучасным свеце знаходзяцца палітычныя сілы, якія імкнуцца перагледзець вынікі Другой сусветнай вайны, не лічаць фашызм «чумой XX стагоддзя». На жаль, такія спробы назіраюцца і ў краіне, дзе ў гады вайны загінуў кожны трэці яе жыхар.

Узнікаюць два адвечныя пытанні: хто вінаваты і што рабіць?

Вінаватыя мы ўсе, бо нашы патрыятычныя мерапрыемствы, у тым ліку па захаванні памяці аб героях і ахвярах вайны, часта носяць фармальны характар. Ва ўстановах адукацыі ўвядлі курс «Гісторыя Вялікай Айчыннай вайны», правялі мітынг, на якім казалі фармальныя, але правільныя словы, дзеці ўсклалі кветкі да помніка — проста таму, што «так трэба»...

Рэальная барацьба з нацызмам, на мой погляд, павінна заключатца ў акцэнтаваным падыходзе.

Па-першае, школьнікам трэба даваць веды аб дзікустве тэорыі і практыкі нацызму, аб калабарацыянізме, аб злачынствах у формах іх рэабілітацыі. Яны павінны ведаць аб ганебнасці такіх пісьмовых «помнікаў» нацызму, як план «Ост», знаёміцца з пачорным антысавецкім, русафобіяй і славянофобіяй, якія падобныя з тым, што кажуць пра СССР, Расію і Беларусь прадстаўнікі сучаснага заходняга неалібералізму, прадстаўляючы нас як «генетычнае отребье», як «народ рабоў».

Па-другое, неабходна паказаць гісторыю і сутнасць калабарацыянізму ў перыяд Другой сусветнай вайны, Вялікай Айчыннай вайны, даць звесткі аб паходжанні сучаснай эліты ЗША і Усходняй Еўропы, вытокі іх ідэалогіі.

120 тысяч партызан атрымалі ўрадавыя ўзнагароды, а гэта ў некалькі разоў больш, чым агульная колькасць калабарантаў на тэрыторыі Беларусі. 87 партызан сталі Героямі Савецкага Саюза. Ці магло гэта быць без падтрымкі насельніцтва? Без таго, што жыхары Беларусі бачылі ў партызанах не забойцаў і гвалтаўнікоў, а абаронцаў і вызваліцеляў?

Моладзь неабходна пераканаць у тым, што мы не можам прымаць ідэалогію, у адпаведнасці з якой мы — перашкода на шляху да прагрэсу і нас не павінна быць.

Па-трэцяе, не трэба маўчаць аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Хто і чаму на тэрыторыі Беларусі спаліў Хатынь і яшчэ 9200 вёсак і хутароў, з якіх амаль 5300 населеных пунктаў знішчаны разам з жыхарамі? Ад насельніцтва краіны, якое налічвала перад вайной амаль 9 млн чалавек, да вызвалення засталася ў жывых толькі каля 6 мільёнаў. Хто знішчыў і вывез у Германію некалькі мільёнаў беларусаў?

У навучальныя планы неабходна ўключыць абавязковае наведванне навучэнцамі мемарыялаў у Хатыні, Чырвоным Беразе, Борках.

Па-чацвёртае, мабыць, даўно надыйшоў час для ўстанавлення афіцыйнага дзяржаўнага Дня смутку і памяці. І гэтым днём можа стаць дзень пачатку той жудаснай вайны.

Мы не ведаем і не хочам вайны, але яе не хацелі і тыя людзі, якія змагаліся супраць нацызму, не думаючы пра смерць, не думаючы пра тое, што не ўбачаць сваіх дзяцей і ўнукаў.

Уладзімір ЯСЕЎ,
член Саюза пісьменнікаў Беларусі, кандыдат
палітычных навук

Рака памяці не абмялее...

У вёсцы майго дзяцінства жыве жанчына, якая, нарадзіўшыся ў гэтым месцы, усе свае 80 гадоў практычна ніколі яго і не пакідала. Хаця многія раз'ехаліся па свеце і цяпер з настальгіяй успамінаюць пра малую радзіму. А яна, Леаніда Сцяпанаўна, тут заслужыла свой аўтарытэт, будучы нязменным старастам хоць і абмялялай, як і наша рака Слаўка, вёскі.

Кожны год дзень нараджэння Сцяпанаўны — так паважліва называюць яе ў акрузе — вялікае свята. Шматлікая радня, сябры запаўняюць прасторны дом руплівай гаспадыні звонкімі галасамі, кветкамі, падарункамі. Але ў душы ў самой жанчыны, хоць і не прызнаецца яна гасцям, няма вялікай радасці. Бо непакоіць яе горкая памяць, наплываюць не сцёртыя доўгімі гадамі цяжкія ўспаміны...

У Марыі са Сцяпанам усё ладзілася: вяселле згулялі, дом пачалі будаваць, чакалі першынца. Світальным чэрвеньскім ранкам, праганяючы кароў на луг, перадавалі жанчыны з вуснаў у вусны кранальную вестку: Марыя дачку нарадзіла. Усе жадалі малой шчаслівай долі. Апоўдні, калі стомлены статак нёс духмяны сырадой дадому, пастух, біючы па пыльнай дарозе бізуном, крычаў у кожны двор: «Вайна! Людзі, вайна!» Гэта было 22 чэрвеня 1941 года.

Ці варта казаць пра азмрочанае дзяцінства ў акупаванай фашыстамі вёсцы. Пра тое, як бабуля закрывала ёй рот бруднай анучай, каб тая не закрывала, не выдавала дзяцей, якія таксама хаваліся ў старым склепе. Пасля хоць і малая была, помніць, як вярнуўся бацька з фронту без нагі. За народжанай з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны Леанідай вайна ідзе ценом усё жыццё.

Перамога. Толькі адно слова стала радасцю мільёнаў. Перамаглі ўсе: хто быў на фронце, у партызанах, у тыле. Якой цаной далоса вызваленне вялікай краіны, сведчаць помнікі і абеліскі са шматнацыянальнымі імёнамі тых, хто застаўся навечна абаронцам Айчыны. Пра гераізм і стойкасць на вайне ведаем са слоў яе відавочцаў — ветэранаў.

Кола гісторыі ўжо набрала новыя абароты. А рэха, здавалася б, далёкай вайны дае аб сабе знаць і праз тоўшчу часу. Для Леаніды і яе пакалення вайна мае сваё вымярэнне. Гэтае пытанне для яе застаецца без адказу: «Як я магу радавацца, ведаючы пра тое, што дзень 22 чэрвеня стаў днём бяды, усеагульнага плачу, смутку. Ён прынёс амаль у кожны дом страты, смерць, гора...»

Памяць пра вайну — наш агульны абавязак. І не толькі перад тымі, хто аддаў жыццё, хто вынес ліхалецце на ўласных плячах, але хто і сёння нясе цяжар перажытага. Абавязак і перад тымі, хто не змог з'явіцца на гэты свет. У пакінутых навечна маладымі на той вайне былі б сем'і: у Зоі Касмадзям'янскай, Аляксандра Матросова, Марата Казея... Іх дзеці, унукі былі б сярод нас.

Такая гістарычная праўда, якую нельга змяніць, як бы хто ні імкнуўся. І яшчэ хочацца абавязкова сказаць пра тое, што кожны пісьменнік, калі піша пра вайну, думае пра мір.

Алена СТЭЛЬМАХ,
першы намеснік старшыні
Саюза пісьменнікаў Беларусі

Вобразы псеўдагерояў

Мы, пакаленне шасцідзясятых, раслі на прыкладах подзвігаў піянераў-герояў, простых людзей, якія набліжалі перамогу цаной сваіх жыццяў. Мы чыталі кнігі, глядзелі фільмы, стаялі ў ганаровай варце каля магіл невядомых салдат, удзельнічалі ў розных мерапрыемствах, прысвечаных Вялікай Айчыннай вайне. Тады побач з намі былі непасрэдняе яе ўдзельнікі. Нам вядома, што многія з ветэранаў не асабліва дзяліліся ўспамінамі, быццам хацелі выкрасліць перажытае з памяці.

...Да вайны мае дзяды жылі ў Курску. Мамін бацька, Васіль Яўгенавіч Кавалёў, быў накіраваны на фронт, служыў у тылавой разведцы. Дома яго чакалі жонка і пяцёра дзяцей. Толькі праз шмат гадоў я даведалася пра яго франтавы шлях і баявыя ўзнагароды. Ён меў два медалі «За адвагу», ордэн Чырвонага Сцяга. Захавалася карта, на якой сам пазначыў, як рухаўся з Курскай вобласці праз Беларусь да Берліна.

Другі дзед, Сяргей Васільевіч Кузняцоў, з першых дзён вайны быў на фронце ў чыгуначных войсках. Перамогу сустрэў у Еўропе — ці то ў Румыніі, ці то ў Чэхаславакіі. На жаль, пакуль нічога не ведаю пра яго, але вяду пошук у архівах. Мая маці перанесла жахі вайны, бамбёжкі, смерць знаёмых, родных. Таму я разумею ўсіх сталых людзей, якія гавораць: «Абы не было вайны!»

Сыходзяць апошнія сведкі тых страшных гадоў. Ужо вырасла некалькі пакаленняў, якія зусім мала ведаюць пра вайну і не ўяўляюць, што такое голад, нястача, страх. І гэта выдатна! Мірная Беларусь — наш агульны здабытак.

Але нам трэба шанаваць мір на зямлі, які становіцца ўсё больш небяспечным! Шкада, што знаходзяцца тыя, хто, не разумеючы сутнасці, пачынае ідэалізаваць вобразы псеўдагерояў, часам прымярае на сябе ўчынікі тых, хто спальваў цэлыя вёскі разам з людзьмі, знішчаў партызан, даносіў на сем'і чырвонаармейцаў... Людская памяць быць кароткай не павінна.

Ірына КАРНАУХАВА,
член Саюза пісьменнікаў Беларусі
Фота Кастуса Дробава

Як пачувае сябе бібліятэка ў няпросты час пандэмічных абмежаванняў, калі зносіны пераходзяць у анлайн? Трымае ўдар альбо вынаходзіць новыя формы работы? Пра гэта — наш новы праект — цыкл інтэрв'ю з кіраўнікамі вядучых кніжніц краіны. Пачэснае права пачаць — Брэсцкай абласной бібліятэцы імя М. Горкага.

Алена СТРИЖЭВІЧ:

«Развіццё аддаленых спосабаў узаемадзеяння з карыстальнікамі — гэта ўжо назаўсёды»

Рэкламны цізер, шэраг тэматычных відэаролікаў і амаль пяць тысяч праглядаў на YouTube-канале — праект Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага трапіў стрэлі ў цэль сучаснасці: «(Не)Кніжныя людзі» прыцягваюць чытачоў, падпісчыкаў, сяброў, партнёраў... І што скажучы на гэта тыя, хто сцвярджае, што сёння для бібліятэк не самы спрыяльны час, маўляў, іх зорны перыяд прайшоў, калі людзі не выпускалі з рук папярковую кнігу... Але сёння мы спазнаём свет з дапамогай электронных прылад, ідзем за лічбай. Гэта Альберт Эйнштэйн лічыў за лепшае ніколі не думаць пра будучыню: яна наступнае хутка. Кніжніца ж пра будучыню думае і дэманструе плён. Супрацоўнікі Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага даказваюць: сёння кніжніца можа быць карыснай і запатрабаванай. І асабліва ў нечаканы перыяд пандэміі. Як? Пра гэта — наша гутарка з дырэктарам Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага Аленай Стрыжэвіч.

— Ці адчувальна для вашай бібліятэкі ўздзеянне пандэміі? Альбо вы зрабілі стаўку на свае электронныя рэсурсы?

— 3 сакавіка 2020 года бібліятэка працуе ва ўмовах неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыі, звязанай з распаўсюджваннем каранавіруснай інфекцыі. Мы не прыпынялі сваёй работы падчас пандэміі. Безумоўна, ва ўстанове выконваюцца ўсе неабходныя санітарна-процэдураныя меры. Але наша першапачатковая задача была наладзіць зваротную аддаленую сувязь з карыстальнікамі праз свае віртуальныя сэрвісы. Перш за ўсё бібліятэка прапанавала чытачам дадатковыя бясплатныя паслугі, каб скараціць час знаходжання ў бібліятэцы альбо атрымаць паслугі ў электронным асяроддзі. Сярод такіх — падбор літаратуры ў любым адзеле да вызначанага часу і даты па папярэднім заказе, дастаўка на дом літаратуры для чытачоў, якія апынуліся ў складанай жыццёвай сітуацыі, падаўжэнне тэрміну карыстання літаратурай па тэлефоне. Дзейнасць клубаў па інтарэсах, арганізацыя конкурсаў, прэзентацыі выставак і іншыя традыцыйныя формы работы былі адаптаваны для правядзення ў віртуальнай прасторы. Вядома, вэб-сайт, які забяспечвае прадстаўніцтва бібліятэкі ў інтэрнэт-прасторы, і раней быў самым запатрабаваным нашым рэсурсам. Карыстальнікі маюць магчымасць задаволіць свае запыты праз электронны каталог, віртуальную службу «Спытай бібліятэкара», пазнаёміцца з тэматычнымі інтэрнэт-праектаў, базами даных «Спадчына», «Хто ёсць хто ў Брэсцкай абласной бібліятэцы», «Бібліятэкі Брэсцкай вобласці», «Берасцейскія кнігазборы», працягваючы поўныя тэксты найлепшых артыкулаў у раздзеле «Чытацкі рэйтынг». Па-ранейшаму вельмі запатрабаваным застаецца субдамен асноўнага сайта бібліятэкі «Краянаўства Берасцейшчыны», з якога магчыма скарыстацца ўнікальнымі рэсурсамі: «Хроніка культурнага жыцця Брэсцкай вобласці», «Новая літаратура аб Брэсцкай вобласці», «Брэсцкі мір» і інш. Сумесна з бібліятэкамі Ганцавіцкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы рэалізавана ідэя па стварэнні віртуальнага рэсурсу «Непрачытаная кніга Васіля Фёдаравіча Праскурава». Пры падтрымцы ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама для публічных бібліятэк Брэсцкай вобласці арганізаваны і праведзены абласны конкурс па стварэнні віртуальных праектаў краянаўчай тэматыкі, прымеркаваны да Гадоў малой радзімы. І шмат чаго іншага.

— Што адкрылі ў рабоце для сябе, для наведвальнікаў? Ці з'явілася новае?

— Работа ва ўмовах пандэміі падштурхнула шукаць і асвойваць новыя

Фота з асабістага архіва А. Стрыжэвіч.

нішы і фарматы існавання. І бібліятэкі не спасавалі, аператыўна перайшлі на анлайн-платформы, сталі больш актыўна распрацоўваць шматлікія віртуальныя праекты і актыўнасці.

Калі казаць пра Брэсцкую абласную бібліятэку імя М. Горкага, то найбольш паспяховымі былі некалькі праектаў. Самым эфектыўным спосабам узаемадзеяння з чытачамі ў сітуацыі пандэміі стала супрацоўніцтва з электронным рэсурсам «ЛітРес: Библиотека» — найбуйнейшым на постсавецкай прасторы сэрвісам, распрацаваным для публічных бібліятэк, у якім больш за 500 000 аўдыя- і электронных кніг. Брэсцкая абласная бібліятэка з'яўляецца абанентам «ЛітРес», мае магчымасць набываць і бясплатна выдаваць электронныя і аўдыякнігі на мабільныя прылады і камп'ютары сваіх карыстальнікаў. На сёння амаль 550 чытачоў абласной бібліятэкі з'яўляюцца актыўнымі карыстальнікамі ЭБС «ЛітРес», набыта больш за 2500 электронных і аўдыякніг. Увогуле, на доступ да электронных баз даных, на якія падпісана бібліятэка, у 2020-м было патрачана амаль 7,5 % ад агульнай лічбы сродкаў, якія выдзяляліся на камплектаванне літаратурай і падпіску на перыядычныя выданні. Гэта вельмі значны рост у параўнанні з мінулымі гадамі.

Падчас пандэміі з'явілася разуменне, што развіццё аддаленых спосабаў узаемадзеяння з карыстальнікамі — гэта ўжо назаўсёды, патрэбна гэтым пытаннем удзяляць як мага больш і часу, і высілкаў. Напрыклад, сёння бібліятэка сумесна з Брэсцкай абласной натарыяльнай палатай ажыццяўляе праект «Натарыус анлайн», які карыстаецца вялікай папулярнасцю ў наведвальнікаў. Яны маюць магчымасць атрымаць бясплатную віртуальную кансультацыю праз сайт нашай установы. 3 лістапада 2020 г. карыстальнікам вэб-сайта бібліятэкі стаў даступны і віртуальны сэрвіс «Адвакат анлайн», які рэалізоўваецца ўжо сумесна з Брэсцкай абласной калегіяй адвакатаў.

У аддзеле літаратуры для дзяцей і юнацтва паспяховым стаў праект «Кнігі... без межаў!». Гэта дыстанцыйныя сустрэчы бібліятэкараў з чытачамі і чытанне ўголос найлепшых дзіцячых кніг беларускіх і замежных аўтараў. Асабліва ўвага ўдзелена папулярныя кнігі сучасных беларускіх аўтараў, якім перакладам замежных кніг на беларускую мову. Штотыдзень на дзіцячай старонцы сайта бібліятэкі (<http://knigodom.brl.by>), у сацсетках і нашым YouTube-канале адкрываўся доступ да новага відэароліка. Усяго ў межах праекта было падрыхтавана 28 відэасюжэтаў. Гэта вельмі станоўчы для нас вопыт, які плануем выкарыстоўваць і надалей.

— Такім чынам, бібліятэкар сёння па-ранейшаму асветнік альбо ўжо пасрэднік паміж крыніцай інфармацыі і чытачом?

— Бібліятэка сёння — гэта інфармацыйны цэнтр, які разбурае свае фізічныя межы, пераходзіць з рэальнай прасторы

ў віртуальную. З аднаго боку, мы прапануем доступ да інфармацыйных рэсурсаў, прадстаўленых у інтэрнэце, з іншага — ствараем уласныя электронныя інфармацыйныя рэсурсы, базы даных, калекцыі алічбаваных дакументаў. А калі гаварыць пра абласную бібліятэку, то гэта яшчэ і найбуйнейшы рэгіянальны цэнтр па зборы, захаванні і папулярна-рызацыі дасягненняў мясцовай культуры, дакументаў і матэрыялаў пра Брэст і Брэсцкую вобласць, навукова-метадычны і каардынацыйны цэнтр для публічных бібліятэк вобласці.

Бібліятэкар новага фармату ўніверсальны: гэта і літаратуразнаўца, і педагог, і мовазнаўца, і псіхолаг, і эканаміст, менеджар, спецыяліст, кампетэнтны ў інфармацыйных тэхналогіях. І пры гэтым ён па-ранейшаму застаецца захавальнікам дакументальнай памяці і служыць кнізе.

— Што для бібліятэкі ў наш час больш важна: яе фонд ці здольнасць арганізоўваць мерапрыемствы?

— Для бібліятэкі важнымі з'яўляюцца абодва фактары, але ж трэба ўлічваць, што без якаснага, універсальнага па відах і тыпах дакументаў фонду прывядзенне любых мерапрыемстваў становіцца бессэнсоўным. Кожнае мерапрыемства ў сценах абласной бібліятэкі суправаджаецца папулярна-рызацыяй той ці іншай часткі фонду, тэмы, жанру альбо нейкіх электронных рэсурсаў. Для нас мерапрыемства — гэта заўсёды падстава праінфармаваць наведвальнікаў аб тым, што мы маем.

— Ці не сумее кніга па ўдзячнаму чытачу? Як змянілася стаўленне сучасніка да кнігі?

— Можна сказаць, што ўсё, што робіцца ў сценах бібліятэкі, — дзеля чытачоў і падтрымкі чытання як галоўнага культурнага навыку сучаснага адукаванага чалавека. Мы імкнемся выкарыстоўваць сучасныя тэхналогіі і фарматы, каб дасягнуць мэты. Напрыклад, YouTube-праект «(Не)Кніжныя людзі» быў прымеркаваны да юбілею бібліятэкі і меў на мэце звярнуць увагу чытачоў, падпісчыкаў, сяброў, партнёраў, жыхароў і гасцей Брэста і вобласці на чытацкіх людзей і на Брэсцкую абласную бібліятэку як сацыякультурны і інфармацыйны цэнтр. Як вынік: амаль 80 удзельнікаў (сярод якіх вядомыя жыхары горада і вобласці), рэкламны цізер да ўсяго праекта і 11 тэматычных відэаролікаў, больш за 4,8 тысячы праглядаў на YouTube-канале, шматлікія водгукі ў СМІ і сацыяльных сетках. У бібліятэцы дзейнічае клуб аматараў чытання «КанТэкст», які збіраецца на свае пасяджэнні штотымсячна дзеля абмеркавання прачытаных кніг і сустрэч з цікавымі мясцовымі аўтарамі.

Мы надаём значную ўвагу падтрымцы і развіццю дзіцячага чытання, працуем з такой важнай катэгорыяй чытачоў, як бацькі дзяцей і падлеткаў. Бібліятэка мае калекцыю найлепшых дзіцячых кніг сучасных аўтараў на беларускай, рускай, англійскай і іншых мовах вядучых выдавецтваў Беларусі, Расіі і іншых краін. Штогод мы запрашаем на сустрэчы з дзецьмі цікавых беларускіх аўтараў: Надзею Ясмінску, Ганну Янкуту, Веру Бурлак і інш. Партнёры дапамагаюць нам ладзіць сустрэчы з папулярнымі замежнымі дзіцячымі пісьмёнікамі.

Штогод бібліятэка прымае актыўны ўдзел у абласных мерапрыемствах, прысвечаных Міжнароднаму дню роднай мовы на свяце «Жывыя вытокі». Традыцыйна мы прадстаўляем і забяспечваем літаратурныя праграмы на гэтым свяце, знаёмім удзельнікаў з асобамі і творчасцю пісьмёнікаў-юбіляраў, дзе асабліва ўвага — творцам Брэсцчыны. Арганізацыя сустрэч з аўтарамі і прэзентацыі новых кніг у сценах бібліятэкі застаюцца асноўнымі фарматамі нашай работы.

— А як ставіцеся да таго, што сёння многія бібліятэкі ў сувязі з аптымізацыяй закрываюць? Хто ад гэтага пакутуе?

— За апошнія пяць гадоў, з 2016 да 2020-га, у Брэсцкай вобласці было аптымізавана 79 бібліятэк, у тым ліку у 2020-м — 13. На 1 красавіка бягучага года ў Брэсцкай вобласці працуе 449 публічных бібліятэк. Кожная бібліятэчная сістэма вобласці мае бібліёбус — спецыяльна абсталяваны транспартны сродак для абслугоўвання тэрытарыяльна аддаленых або маланаселеных пунктаў. Мы намагаемся, каб закрыццё пэўнай часткі бібліятэк ніяк не паўплывала на папулярна-рызацыю і чытанне кніг беларускіх пісьмёнікаў. Доказ таму — шматлікія сустрэчы, прэзентацыі, імпрэзы, што адбыліся і, мы мяркуюем, будуць ладзіцца паўсюдна ў бібліятэках вобласці. Так, у 2020 годзе чытачы мелі магчымасць сустрэцца з Л. Рублеўскай, П. Гушыном, Л. Дранько-Майсюком, А. Крэйдзічам, Г. Брэзінай, К. Хадасевіч-Лісавой, Н. Кухліч. З-за складанага эпідэміялагічнага становішча многія мерапрыемствы адбыліся ў анлайн-фармаце.

— Ці не згіне кніга ў будучыні, калі ўсё стане лічбавізіраваным? Як трансфармуецца бібліятэка? Падзяліцеся, калі ласка, вашым прайсказам.

— Так, сёння чытач сыходзіць у анлайн-асяроддзе, а чытанне з гаджэтаў стала нормай. Многія выдавецтвы хутка адраэгавалі на трэнд і прыстасавалі свае рэсурсы для падрыхтоўкі, выпуску і прасоўвання кніг на лічбавых платформах. Бібліятэка як сацыяльны інстытут становіцца вельмі залежнай ад інтэрнэту, і яе будучыню трэба разглядаць абавязкова ў рамках цеснага ўзаемадзеяння з інтэрнэтам. Напрыклад, сёння бібліятэкі атрымалі магчымасць работы з інтэрнэт-каталогамі і інтэрнэт-магазінамі розных выдавецтваў, з'явілася магчымасць папаўняць фонды не выходзячы з кабінета, працаваць у рэжыме анлайн: праводзіць шматлікія вэбінары, апытанні, рабіць заказы на розную прадукцыю і г. д. Брэсцкая абласная бібліятэка імя М. Горкага ідзе ў нагу з часам і намагаецца ўлічваць усе пажаданні сваіх карыстальнікаў. Фонд бібліятэкі налічвае больш за 800 000 экзэмпляраў дакументаў. Выкарыстоўваючы сучасную тэхніку для алічбоўкі, мы ствараем унікальныя кніжныя калекцыі рарытэтаў і найбольш каштоўных краянаўчых дакументаў, і чытачы маюць доступ да гэтых калекцый. Штогод абласную бібліятэку наведвае больш за 43 000 чытачоў, трэцяя частка ад гэтай лічбы атрымлівае інфармацыю, карыстаючыся электроннымі рэсурсамі бібліятэкі. Кожны год чытачам выдаецца больш за 600 000 экзэмпляраў дакументаў, а таксама дзесяць магчымасць бясплатнага доступу да розных электронных інфармацыйных рэсурсаў.

Трэба ўлічваць, што інтэрнэт дае магчымасць не толькі атрымліваць неабходную інфармацыю, але і прадстаўляць звесткі пра сябе. Гэтую задачу ў першую чаргу вырашаюць сайты бібліятэк, своеасаблівыя вароты ў бібліятэку, яе візітка ў інтэрнэт-прасторы. Сёння ўсе бібліятэчныя сістэмы Брэсцкай вобласці (а іх 19) маюць свае сайты і старонкі ў сацыяльных сетках. Яны працуюць і даюць добры вынік. Калі займацца іх развіццём удумліва і на пастаяннай аснове, то бібліятэчная аўдыторыя пашырыцца, і ў выніку віртуальныя наведвальнікі канвертуюцца ў фізічныя наведванні і кнігавыдачы.

А што датычыцца будучыні, то бібліятэка застаецца да той пары, пакуль у людзей будучы існаваць складаныя пытанні, якія патрабуюць паглыбленага пошуку. Зусім не ўсё магчыма знайсці ў інтэрнэце. Бібліятэка будзе заўсёды патрэбна думачым асобам. І гэта павінна стаць яе галоўным брэндам.

Наталля СВЯТЛОВА

Казімір КАМЕЙША

Фэст у Дзераўной (1950)

З прылеснага пушчанскага дзядзінца,
Як сумны воз падзей зямных міне,
На Зельніцу ў далёкае дзяцінства
Пакліча памяць некалі мяне.

Гасцінцы ўсе і бальшакі ад ранку
Заведзены, запрэжаны даўно.
Па бруку б'юць грымотныя фурманкі,
Аж пыл курыць, імчаць да Дзераўной.

На фэст усе найлепшыя абновы
Штурхае гонар панскі апрануць.
І кожны польскі ровар балянковы
Вам спіцамі жадае падміргнуць.

А дзень глядзіць на белы дах касцёла,
Куды і ты за птушкаю ляціш.
Паўмесяцам, як жменькаю анёла,
Трымае вежа там, пры хмары, крыж.

Снуюць цыганкі, надаюць настрою:
— Куды ты, дзядзька, на людзей з канём?
І мы свой воз пад самаю гарою
Пад ліну ў цень аглоблямі ўпіхнём.

Люд з Навікоў, і Паднявіч, і Мешыч,
З-пад Стоўбцаў самых — веры не дасце!
Здзіўляўся я, як толькі яго ўмесціць
У сцены свае белыя касцёл?

Парфумай, бэрай і п'янлівай слівай,
Ліпнёвым мёдам, залатым віном,
Настоем ружаў, яблычным налівам
Усё наліта — пырскае ажно!..

І тое ўсё, што вёз сюды на продаж,
Пакажа вам кірмаш зусім інакш.
І ўжо руку узнёс да неба пробашч,
І я заўважыў, як дрыжыць яна.

Дзе дух смалы, гароду, садавіны,
Яшчэ жывы і пах самой вайны.
Я ў гэтым дні вазьму адну хвіліну —
І вырастуць з яе такія сны!

І конік той гліняны з-пад Кляцішча,
Майго ляснога пеўніка сваяк,
Яшчэ мне так на хутары засвішча,
Ажно заплакаць змусіць салаўя.

Гародам, садам і самой душою
Свой гонар, пушча (чуеш?), пакажы,
Пакуль цявразы люд перад імшою,
Пакуль лагоды цень на ўсім ляжыць.

Каб я пра ўсё пра гэта ў новым веку
Свайму унуку потым перадаў.
Спагады дай зняверцу і калеку,
І бедаку самой надзеі дай!..

Ты ўсё мне малявала фарбай гожай,
Напэўна, памагаў табе сам Бог.
І ты мне паказала ўсё, што можаш,
Каб зразумеў я: можаш яшчэ больш!..

О, як жа многа дзіўнага ў тым фэсце,
Якое знікне тут жа, як згарыць.
Яно аднойчы адгукнецца дзесьці
Далёкім рэхам даўняе пары.

Згадаю я, як воз з падскокам ехаў,
Як дзіўна конь пад ліпаю стаяў.
Але не ўсё маё пакажа рэха:
За рэхам тым сябе не ўбачу я.

Крушня

Вырасце, бачу: расце ўжо гара.
Мабыць, гады вышыні пажадалі.
Ёсць там каменні, што сам я збіраў,
Што ў мой гарод, ды і ў сэрца кідалі.

Як, з валуноў якіх ціск гэты ўзнік,
Хто камяніў маю долю?
Можна, як кажаце вы, — ледавік?
Можна якісьці — Людовік?..

Годзе гадаць мне: вышзе гара,
Сум застаецца нязрушным.
Я ўжо стаіўся каменні збіраць,
Боль свой узводзячы ў крушню.

Гіне прамень у цісках камяніц,
Кожны валун сабе коціць.
Хопіць на помнікі вам і радні,
І на бяду яшчэ — хопіць!..

Ганкам прылёг ля парога вунь той,
Гэты падмур'ем быць хоча.
Цяжка ляжаць ля дарог, ля платоў,
Хай і не колюць мне вочы.

Ёсць там адбіткі і сэрцаў і рук,
Кроў мая з прымессю поту.
Тое, што ў сцены не легла, —
у брук

Лёгка масцілася потым.

Вочы мне час ужо добра прыцьміў,
А не забуду ніколі:
Каменем клаўся,
Лажыўся касцёмі,
Каб дагадзіць вашым колам.

Вёсны студзіў нам каменны астрог,
Лоці збіваў і калені.
Там, дзе цягнуў баразну мой нарог —
Скрозь выварочваў каменні.

Скрушна мне —
крушняю дзён і гадоў
Цісне мне памяць на грудзі.
Колькі надзей і падзей адплыло,
Колькі чаго яшчэ будзе!

Там, за адною — другая гара
Нішчыць і сушыць карэнні.
Час і паэта змушае збіраць
Часу самога каменне.

Можна і гора сабраць у гару,
Нават у краі раўнінным.
Хай я не ўсё, што баліць вам, збярэ,
Злосці нідзе не пакіну.

Хай усё тое, што цісне гарой,
Што заляжалася ў полі,
Тое, што ў сцены не легла муроў,
Сэрцаў не цісне і долі!..

Таполя

У кожнага расце свая таполя,
Ці блізка пры двары, ці каля хаты.
У кожнага грахі свае і доля,
І вечнае сваё чаканне свята.

Ёсць і мая з вясковаю праніскай,
Ад гэтых гарадскіх далекавата.
Заплачу, перад той схілюся нізка,
Што ля Купалавай шумела хаты.

Я ахіну яе сцяною хвойнай
І плотам з найгустых зялёных праслаў,
Ад сцюжы, ад вятроў,
Ад крыўд і войнаў,
Пакінуўшы адкрытаю для праўды.

Знямогся я, даруйце, дзядзька Янка,
Мне цяжка часам сон былы адужаць.
Згарэла разам з хатаю буслянка,
А белы той з чырвонай дзюбай кружыць.

Не запытаеш, дзе бярэ ён сілы,
Каб там, ля кроны самае трымацца.
І чорныя падпаліны на крылах
Яшчэ баяць і раны ўсе дымяцца.

Там, дзе баліць адным, — не ўсім балюча,
Не кожнай весялосці смутак шкодзіць.
Вось так і гукі, прагнучы сугучча,
Да песні часта так і не даходзяць.

Гараць зялёных кронаў жырандолі,
З іх дождж зялёны потым будзе капаць.
А мне й таполі гэтае даволі,
Каб не забыць пра ўсё і ўсё аплакаць.

І. Л.

Адтуль, дзе ўсё з туману і дажджу,
Дзе мчацца цені гонкія, як коні,
Куды ўвесь век з надзеяю гляджу,
Не прыйдзеш ты, не з'явішся ніколі.

Гадзіннік свой расплавіць цыферблат,
Малюючы хады твай гадзін.
Хто траціў шмат, той не баіцца страт,
Гатовы зноў усё пачаць спачатку.

Парогам чорным цень ля ног ляжыць,
І доўжыцца, як даўні боль, чаканне.
Ну, трэба ж так было спяшацца жыць,
Каб аж на век спазніцца на спатканне.

Янусь МАЛЕЦ

Перасцярога

У вянок светлай памяці
У. Караткевіча

Сустрэўся вам
Хоць раз змярцвелы вецер?
Вы верыце,
Што дрэвы маюць нервы?
А бачылі,
Як кроў сцякае з вецяц

У смецце
І бляшанкі з-пад кансерваў?

Спыніцеся
Ля могілак самотна,
Паслухайце:
Крыжы вядуць размову.
А бачыце,
Вунь там плывуць з балота
Дрыкганты*
Над туманнасцю вясновай?

Не чуеце,
Як полымя шугае?
Не бачыце,
Як дзесь па-над Сусветам
Загадкава
Планета дагарае,
Такая ж,
Як Зямля мая, планета?

Не смейцеся,
Не хмыльцеся ўсяведна,
Не рвіцеся
Бяздумна ў невядомасць.
Я ведаю:
У нашых душах бедна
Пакуль што
На сапраўдную святломасць.

Беражы нас, заступніца

Па-над Будславам бусел ляціць.
Гэта плаўная велічнасць буслава —
Заклік з вечнасці: з Богам нам жыць,
Шанаваць дух жыцця беларускага.
Пад блакітам задумнага неба,
Над палямі, цяжарнымі хлебам,
Быццам ветразь, касцёл усплывае,
А ў ім — Дзева Марыя Святая.

Ты ратуй, беражы нас, Заступніца,
Не дазволь, не давай абяздушыцца,
Уратуй ад цынізму і хамства,
Ад пагоні за брудным багацтвам,
Ад якога крывёй патыхае
І якое душу забівае.

Беларусь маю, ветлівы край,
Край лясоў і лугоў між азёрамі,
Ты пяшчотай свай ахінай
І зямельку лячы нашу хворую.
Хай Чарнобыля чорныя раны
Не азмрочваюць ліпеньскі ранак,
І над будслаўскім радасным фэстам
Нас буслы сустракаюць штолета.

Па-над Будславам бусел ляціць.
Гэта плаўная веліч бусліная —

Заклік з вечнасці: з Богам нам жыць,
Ганарыцца сваёю Айчынаю.
Пад блакітам задумнага неба,
Над палямі, цяжарнымі хлебам,
Быццам ветразь, касцёл усплывае,
А ў ім — Дзева Марыя Святая.

Ты ратуй, беражы нас, Заступніца...

9 Мая

Радзей бярэ акардэон
І ўжо не так іграе тата,
Бо спрыту ў пальцах малавата
І на паветах вісне сон.
Але сягоння ўсё ў парадку,
Пад хатаю на лаўцы сеў,
І галасоў лагодны спеў
Паплывае пад вёску Гараватка.
У гэтай музыцы — вясна,
І смех, і плач пад небам дымным.
Сягоння тата — у Берліне,
Дзе захлынула ся вайна...

*Дрыкганты — беларуска-польская
парода коней, якая вымерла.

Раіца ДЗЕЙКУН

Запавет

Незадоўга да скону, нібыта штосьці прадчуваючы, стары Алёкса папрасіў сына неадкладна наведаць вёску і могілкі, дзе пахаваны яго бацькі і дзяды, і раней жыві ён сам. Да высялення.

Пастаяўшы каля тых месцаў, дзе былі хаты, а цяпер раскашавалі бур'яны і хмызняк, Алёкса наказаў сыну запомніць гэтыя кавалачкі зямлі і ніколі пра іх не забываць, а калі яго не стане — перадаць запавет сваім дзецям і ўнукам, а тыя — сваім.

Стары быў упэўнены, што «не вечна ж зямля дзядоў-прадзедаў будзе хвораі — ачуняе» і на яе вернуцца будучыя спадчыннікі.

Суседзі

Як і яе аднавяскоўцаў, старую Марфу вывезлі падчас эвакуацыі. Трапіла яна разам са сваім маладым суседам Сяргеем аж у Мінск, дзе іх кватэры аказаліся побач на лесвічнай пляцоўцы. Праўда, у бабулі была аднапакаёвая, а Сяргей атрымаў трохпакаёўку, бо меў жонку і двух дзяцей. Старая радавалася, што «хоць адна родная душа аказалася побач». Яна і не падазравала: гэта Сяргей папрасіў тых, хто займаўся іх размяшчэннем на новым месцы, «каб старая суседка была побач», бо ў яе апрача яго нікога не засталася на гэтым свеце. «Родная душа» была не адна: жонка Сяргея Валянціна прыглядала за Марфай, пасылала сваіх дзяцей у крамы купляць для яе ўсё неабходнае.

І ўсё роўна цяжка прыжывалася старая ў сталіцы: тут не было таго, да чаго яна звыкла з самага дзяцінства — суседзей, вуліцы, вёскі, свайго агарода, хлёўчука з рознай жывёнасцю, якую яна заўжды трымала. У вялікім горадзе для яе нават сонца ўзыходзіла не з таго боку.

Маладыя ж суседзі хутка прызвычаліся да гарадскога жыцця і адчувалі сябе так, нібы яны тут жылі век. Дык гэта ж зразумела: яны, бы маладыя дрэўцы, хутка пускаяюць карэньчыкі ў зямлю. А паспрабуй старое дрэва перасадзі? Не тыя сокі, не тыя сілы, каб ухапіцца за зямлю...

Старая сумавала без звычайнай будзённай сялянскай працы. Яна толькі і магла рабіць, што сядзець каля акна і наглядаць за тым, што робіцца навокал: ліфтам карыстацца баялася, а спусціцца і падняцца з пятага паверха вышэзнага дома для яе было не па сілах. Бабуля з задавальненнем бы прыглядала за дзецьмі свайго суседа, але тыя былі ўжо добрымі падлеткамі і хадзілі ў школу. Мусіць, ад пастаяннага суму яна пачала задумвацца пра сваю смерць і неяк пастукала ў дзверы суседа.

— Слухай, Сярожка, на, вазьмі мае пахавальныя зберажэнні, — старая працягнула невялічкі газетны скрутак. — Толькі прашу-малю, каб ты мяне, як сканаю, завёз дамоў, на нашы могілкі. Я ж тут адна-адзіносьняк, а хачу ляжаць каля свайго Мікалая, ну і на адной вуліцы з сяброўкамі — з тваёй маткай Аленай. Ты ж ведаеш, як мы з ёй сябравалі?

Сяргей у адказ кінуў галавой: зразумеў суседку. «Вуліцамі» у іх вёсцы называлі могілковыя рады, якія па нейкім няпісаным законе «будаваўся» быццам на зямлі: людзі як жылі, так і хаваліся — «сваімі» вуліцамі.

Сусед ад грошай пачаў аднеквацца, маўляў, і без іх выканае наказ свайго суседкі. Але тая і слухаць не захацела, катэгарычна заявіла, што з сабой жа

ў дамавіну іх не забярэ. З кватэры не выйшла, пакуль Сяргей не пазваў на дапамогу жонку і ўжо разам з ёю не прыняў яшчэ адзін наказ старой: «Не ўздумаць ставіць на магілу помнік — толькі просты крыжык!». Жонцы, Вальцы, Марфа пераказала-нагадала, у якім месцы ляжыць яе «пахавальнае». Суседзі далі слова, што выканаюць наказ старой пры любых абставінах і яе грошы тут ні пры чым.

Праз некаторы час Марфа зноў пастукала ў іх дзверы.

— Ты не забыў маю просьбу? — запытальна паглядзела на Сяргея, які на гэты час працаваў у нейкай сур'ёзнай кампаніі. Той адмоўна паківаў галавою: «Не».

...Марфа памерла раптоўна. Яе сыхот заспеў суседзяў знячэўку: Сяргей якраз збіраўся ў паездку па Еўропе — кампанія накіроўвала яго, перспектыва супрацоўніка, прайсці стажыроўку. Былі і іншыя прычыны: пасля гэтай камандзіроўкі маглі адкрыцца не абя-якія перспектывы прафесійнальнага росту.

Раздумваць часу не было. Сяргей адмовіўся ад паездкі, уступіў яе іншаму супрацоўніку, а сам заняўся арганізацыяй пахавання суседкі. Ва ўсім дапамагала жонка Валянціна. Разам з ёю і павёз Марфу дамоў — у «зону». Пахаваў, як старая і наказвала: побач з яе чалавекам і суседзямі па той вуліцы, якая некалі існавала на зямлі, а цяпер пралегла па новым адрасе. На гэтай, могілкавай, спачылі і яго бацькі, якія пакінулі белы свет, калі ён быў яшчэ студэнтам сталічнага ВУ (яны трапілі ў дарожна-транспартную аварыю). Каля іх магіл Сяргей успомніў час, такі нялёгка для яго. Каб не суседка Марфа, ці давучыўся б ён тады? Гэта яна не толькі прыглядала за бацькоўскай хатай, але і як магла дапамагала яму выжыць. Дзякуючы суседцы, ён меў у інтэрнаце ўсё сваё — сала, бульбу, варэнне, нават сухія грыбы і чарніцы з іх лесу. Да студэнцкай стыпендыі гэта была вунь якая падмога! А калі ён прыязджаў дамоў, дык Марфа заўсёды яго сустракала як свайго сына.

Мінуў год, і зноў Сяргей адмяніў усе справы і паехаў у «зону» — ставіць (замест часовага драўлянага) адмысловы каваны помнік-крыж свайго суседцы.

Востраў не ў акіяне

Пры чарговым удакладненні некалькі вёсак былі вынесеныя за межы зоны адсялення. Трапіла ў гэты пералік і вёска Тульгавічы, нават тая яе частка, дзе жылі пажылыя людзі, якія наадрэз адмовіліся пакідаць свае дамоўкі. Улады не сталі вывозіць іх прымуова і забяспечылі ўсім неабходным: электраэнергіяй, тэлефоннай сувяззю ды іншымі сацыяльнымі выгодамі.

І атрымалася так: фармальна частка вёскі не з'яўлялася зонай адсялення. Так і існаваў тут гэты абжыты востраў. Хойніцкі айцец Уладзімір нават у адной з пакінутых хат «філіял» царквы арганізаваў. Праўда, ролю падсвечніка выконваў таз з пыскам, а на месцы іканастаса — папярковыя, абгорнутыя мясцовымі ручнікамі.

Сапраўдныя населены «востраў»... Але які ж незвычайны: не ў акіяне, а ў забароненай зоне...

Мёртвыя вёскі і «жывыя» могілкі

Вёскі, што трапілі пад самы вялізны радыяцыйны выкід (а іх жыхары былі вывезены ў больш чыстыя мясціны), сталі мёртвымі. А вось могілкі, дагэтуль мёртвыя, наадварот, ажылі. Не толькі на Радаўніцу — дзень памінаання памерлых, але і на працягу года тут стала людна. Жыхары, што былі выселены з гэтых мясцін, нізавошта не хацелі «сяліцца» пасля смерці нідзе, акрамя «сваіх могілак». Дзецям і ўнукам наказалі хаваць іх толькі тут.

Так вёскі з могілкамі памянліся месцамі: першыя сталі мёртвымі, а другія — жывымі.

Буслы — надзейныя спадарожнікі

Людзей па жыцці заўжды суправаджалі буслы — сяліліся побач з імі. І тыя не супраць гэтага суседства: белакрылыя птахі «прыносілі дзетак». Удзячныя, яны дапамагалі буслам будаваць іх селішчы. Для спадарожнікаў масцілі падмурак на сваіх хатах, на воданепарных вежах і на тэлеграфных слупах — бліжэй да неба.

Калі здарылася чарнобыльская бяды і людзі вымушаны былі пакінуць свае хаты, услед за імі зняліся са сваіх гнёздаў буслы. Аказалася, што яны не селяцца ў нежылых вёсках.

Апусцелі вёскі, апусцелі бусліныя гнёзды. А некаторыя зусім зніклі з вачэй — іх пахавалі разам з хатамі. Цішыня і пустэча... Так здавалася.

«Свята месца пуста не бывае», — сцвярджае народнае мудраслоўе. А яшчэ кажа, што прырода не любіць пустэчы. Так і тут — здарылася неверагоднае: замест белых буслоў у гэтых мясцінах з'явіліся чорныя. Як нейкі сімвал той чорнай бяды, што спазналі людзі. У адрозненне ад сваіх белых суродзічаў, чорныя сталі прылятаць да закінутых вёсак і нават — людзі прыкмецілі! — будаваць у іх гнёзды.

Чорным суродзічам белых буслоў даводзіцца клапаціцца пра сябе самім. «Чырванакніжнік» тут поўная процілегласць беламоў: звычайна ён селіцца ў глухамані, гнёзды ладзіць нізка ад зямлі. На яго палююць рысы і арланы, і ён вечна знаходзіцца ў небяспецы, а таму заўжды напуганым. Вось і мосціць свае гнёзды ў глушы — далей ад усяго жывога.

Такая прыкмета сённяшняга дня ў гэтых мясцінах...

Супраць радыяцыі — зефір і мармелад!

Чалавек да ўсяго прызвычываецца. Так закладзена прыродай. Дакладна гэта ведаюць тыя, хто жыве і працуе ў забруджаных раёнах, а асабліва самасельцы. Навучыліся змагацца з нябачнай і вераломнай радыяцыяй па-свойму. Напрыклад, калі ловаць у мясцовых вадаёмах свежую рыбу, то, калі чысцяць, выкідваюць усе косткі, бо добра ведаюць: яны найбольш небяспечныя. А пасля спажывання мяса налягаюць на... зефір і мармелад. Ад вучонага, які паставіў на сабе гэты «догляд», самасельцы пачулі, што цэзій добра выводзіць менавіта гэтыя прысмакі, бо ў іх шмат пекціну.

У вальеры... ляснік, або Памянліся месцамі

Адышоўшы ад першых жажлівых гадоў пасля выбуху, рассяліўшы людзей, якія вымушаны былі пакінуць свае селішчы, улады задумаліся над уладкаваннем забруджанай тэрыторыі. Дзесяці праз дзясятак гадоў пасля бяды з Белаежскай пушчы ў «зону» завезлі шаснаццаць зуброў (чатырох самцоў і дванаццаць самок). Больш як год веліканы знаходзіліся на «каранціне» за спецыяльнай агароджай і пад пільным наглядом: з ранняй восені да вясны яны забяспечваліся падкормкай — сенам, саланцамі. Для іх арганізавалі вадапоі, засейвалі кармавыя палі.

Потым зуброў выпусцілі на волю, накіравалі лясніка, каб той падкормліваў бальшуноў. Зноў абгарадзілі тэрыторыю, але не туго, дзе пачалі абжывацца і размнажацца новыя насельнікі, а... ляснікову. І атрымалася, што ў вальеры апынуліся зусім не звяры-волаты...

З часам зубры прывыклі да чалавека, перасталі яго баяцца і пачалі падыходзіць да агароджы, разглядаць свайго суседа. Што называецца, памянліся месцамі.

Роздумы-абразкі

З карысцю для справы

З развіццём спадарожнікавай навігацыі сталі непатрэбнымі геадэзічныя сігналы. Але ж на іх у свой час выдаткавалі не абя-якія грошы, фізічную сілу людзей. І прыйшла камусьці думка, што яны яшчэ спатрэбяцца — у «зоне». З усёй Беларусі звезлі вышкі. Тут яны пачалі выконваць іншую ролю: з іх цяпер назіраюць за наваколлем — каб дзе што не ўзгарэлася само або хто незнарок не ўчыніў падпал.

А яшчэ вышкі прыходзяць на дапамогу людзям як тэлефонныя перагаворныя пункты, калі мабільныя тэлефоны не працуюць. Ужо на вышыні 20 метраў перашкоды для сігналаў знікаюць, і тады можна звязацца нават з суседзямі — украінскімі мабільнымі аператарамі.

Адзіны пункт на зямлі, або «Ноеў каўчэг»

На гэтай тэрыторыі да Чарнобыля было раскінута каля ста вялікіх і маленькіх вёсак, якія ўваходзілі ў склад самых паўднёвых раёнаў Гомельскай вобласці, — Брагінскага, Хойніцкага і Нараўлянскага. Ім дасталася самая вялікая колькасць радыяцыі, і таму людзей адсялілі. Праз два гады пасля Чарнобыля замест іх тут з'явіліся і засталіся навечна толькі вялікія камяні з назвамі вёсак і лічбамі — колькасці былых жыхароў. Гэтая тэрыторыя адчужэння атрымала новую агульную назву — «Палескі дзяржаўны радыяцыйна-экалагічны заказнік».

На ўваходзе — вельмі строгая ахова. Людзі тут не жывуць, але жыццё ўсё роўна працягваецца. Незвычайнае, бо сюды спецыяльна завезены розныя жывёлы, расліны. Людзі назіраюць за гэтай тэрыторыяй і яе насельнікамі. Вывучаюць, як яны ўжываюцца. Без чалавека. Такія даследаванні вельмі каштоўныя.

У зоне адчужэння — незвычайны клімат і такая ж мясцовасць. На гэтым кавалку зямлі аб'яднаны ўсе існуючыя ў прыродзе асабліваці нашага беларускага Палесся, што існуюць у прыродзе: тут табе і прыгажуня Прыпяць са сваімі прытокамі і азёрцамі, і балоты з самымі сапраўднымі дзюнамі (праўда, невысокімі), і лясы з палямі рознага «калібру».

У заказніку — больш як тысяча відаў раслін, больш чым дзясяткаў з якіх занесены ў Міжнародную Чырвоную кнігу і Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. Ад флоры не адстае і фаўна: адных толькі птушак тут каля трохсот відаў, а яшчэ — звяры, рыбы. Больш як чатыры дзясяткі тыпаў жывёл адносяць да рэдкіх і знікаючых.

Месца, падобнага гэтаму, на планеце Зямля няма. Такі сабе «Ноеў каўчэг».

Вечныя абаронцы, або Непарушныя, недакранальныя

Падчас адсялення-высялення, пахавання вёсак гэтыя аб'екты па-ранейшаму (як і могілкі) стаяць на сваіх месцах. Ні ў кога ў той ліхі час не з'явілася нават думка і не паднялася рука руйнаваць іх. А яны былі амаль у кожнай пакінутай вёсцы.

Гэтыя аб'екты — помнікі савецкім воінам.

Салдаты-абаронцы, што загінулі падчас Вялікай Айчыннай вайны і паляглі на гэтай зямлі навак, і цяпер стаяць на яе варце. За манументамі пастаянна наглядаюць і супрацоўнікі заказніка, упарадкаваюць іх. І нічога, што падфарбавалі іх трохі ў нязвыклых колеры — наадварот: яны зрабіліся больш прыкметнымі і цяпер бачны здалёк.

Нашы дарагія ахоўнікі, якіх берагуць і якія самі стаяць на варце. Вечнай!

Пераклад — справа адказная і творчая

Кафедра кітайскай філалогіі філалагічнага факультэта і кафедра кітайскай мовы Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта арганізавалі і правялі конкурс мастацкіх перакладаў з кітайскай мовы «Люстэрка слоў» сярод навучэнцаў сярэдніх і вышэйшых устаноў адукацыі Рэспублікі Беларусь, якія вывучаюць кітайскую мову як замежную, а таксама навучэнцаў інстытутаў, кабінетаў Канфуцыя і цэнтраў вывучэння кітайскай мовы і культуры. Конкурс быў прысвечаны 100-годдзю Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і 20-годдзю выкладання кітайскай мовы на філалагічным факультэце найстарэйшай у краіне ўстановы адукацыі.

Асноўнымі мэтай і задачамі конкурсу з'яўляліся папулярызацыя класічнай і сучаснай кітайскай літаратуры, развіццё практыкі мастацкага перакладу ў Беларусі, садзейнічанне ўмацаванню і развіццю культурных сувязей паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Сярод прапанаваных для творчага спаборніцтва намінацый адзначым наступныя: «Найлепшы пераклад класічнай і сучаснай кітайскай паэзіі на беларускую мову», «Найлепшы пераклад кітайскай прозы».

Конкурс мастацкіх перакладаў з кітайскай мовы «Люстэрка слоў» праводзіўся другі раз і выклікаў асаблівую цікавасць сярод моладзі: удзел узялі больш чым 50 чалавек з розных куткоў нашай краіны. На цырымоніі ўзнагароджання

пераможцаў, што адбылася ў Рэспубліканскім інстытуце кітаязнаўства імя Канфуцыя, у якасці ганаровага госця прысутнічаў галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Аляксей Чарота, які ў сваім выступленні падкрэсліў асаблівую ролю мастацкіх перакладаў у сістэме міжкультурнай камунікацыі, а таксама слухна адзначыў, што Выдавецкі дом «Звязда» з'яўляецца самым ангажаваным кітайскай літаратурай, бо выдаў значную колькасць кніг перакладаў твораў пісьменнікаў Паднябеснай. І на гэты раз ад рэдакцыі газеты «Літаратуры і мастацтва» паступіла прыемная прапанова: надрукаваць на старонках выдання найлепшыя пераклады на беларускую мову ўдзельнікаў конкурсу «Люстэрка

Падчас узнагароджання пераможцаў.

слоў». Гэта, безумоўна, працяг шматгадовых традыцый штотыднёвіка па папулярызацыі кітайскай мастацкай слаvesнасці ў сацыякультурнай прасторы Беларусі. Арганізатары конкурсу выказваюць словы шчырай падзякі.

Спадзяёмся, што надрукаваныя пераклады студэнтаў паспрыяюць двухбаковым літаратурным сувязям.

Мікалай ХМЯЛЬНІЦКІ,
загадчык кафедры кітайскай філалогіі,
к.ф.н., дацэнт

Цзя Пінва (賈平凹) — сучасны кітайскі пісьменнік і эсэіст. Нарадзіўся ў 1952 годзе ў невялічкім пасёлку правінцы Шэньсі ў сям'і вясковага настаўніка. У 20 гадоў паступіў у Паўночна-Заходні ўніверсітэт, што знаходзіцца ў адміністрацыйным цэнтры роднай правінцы, старажытным горадзе Сі'ань, адной з найбуйнейшых і гістарычна значных сталіц мінуўшчыны. Ужо праз год пачаў друкавацца. У 1975 годзе дваццацітрохгадовы Цзя Пінва скончыў факультэт роднай кітайскай мовы і літаратуры. Цяпер пісьменнік жыве і працуе ў Сі'ані, займае пасаду старшыні Саюза кітайскіх пісьменнікаў правінцы Шэньсі. Ён напісаў 17 раманаў, шэраг апавесцей і апавяданняў.

Творы перакладаліся на розныя мовы: англійскую, нямецкую, французскую, японскую і інш.

Рускамоўнаму чытачу Цзя Пінва вядомы раманами «Згубленая сталіца» (1993), «Цыньскія спевы» (2005), апавяданнямі «Маньчжэ», «Сястрыца Хэй», «Лавец рыб ды чарапах», «Капустка», эсэ «У гарах Шанчжоў», «Залатая пяхора», «Прынашэнне бацьку», «Дрэва Буды», «Пачвара-камень» і іншымі. Творчасць Цзя Пінва адзначана безліччу прэмій і ўзнагарод як кітайскай прафесійнай літаратурнай супольнасцю, так і за мяжой. На беларускую мову дагэтуль не перакладаліся.

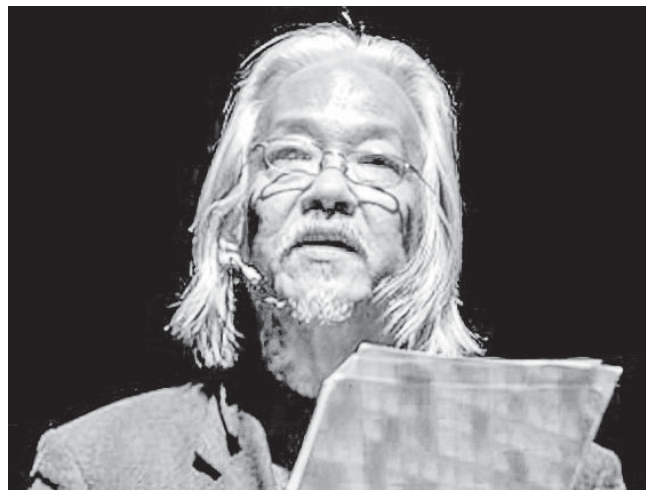
Яшчэ на пачатку пісьменніцкага шляху Цзя Пінва прысвячаў творы родным мясцінам («Нарысы Шанчжоў»), распавядаў пра традыцыі і звычкі мясцовых жыхароў. Яго можна было б далучыць да прадстаўнікоў так званай літаратуры «пошуку каранёў», надзвычай актуальнай і папулярнай ужо напрыканцы 1980-х гадоў. Акрамя таго, шэраг твораў (асабліва раманы «Нецярыплівасць», «Белыя ночы», «Згубленая сталіца») прысвечаны спробам асэнсавання жыцця сучаснага чалавека па-за межамі звыклых жыццёвай камфортнай прасторы.

Як адзначае сам пісьменнік, «усё, што адбываецца ў грамадстве, у асноўным здолее знайсці адбітак у маіх творах. Насамрэч, іх зместам з'яўляецца сама рэчаіснасць, а такія творы цяжкавата пісаць, але ж якім чынам мусім удасканаліць напісанае, увесць час, запар блукаючы ў прыцемках?». Вашай увазе прануецца пераклад аднаго з эсэ Цзя Пінва. Між іншым, гэты жанр заслугоўвае асаблівай увагі не толькі як складнік творчасці Цзя Пінва, але і як найноўшая тэндэнцыя сучаснай кітайскай літаратуры. Менавіта эсэ «Зварот да месяца» і будзе прыкладам пошукаў святла, размовай са сваёй унутранай існасцю, зваротам да традыцыянага для кітайскага мастацтва слова вобраза-сімвала месяца і яго сучасным пераасэнсаваннем. Эсэ багата на роздумы і рытарычныя пытанні, якія, пэўна, хвалявалі яшчэ маладога, дваццацідзесяцігадовага, поўнага натхнення і крытычных роспытаў пісьменніка.

Анастасія БУКАТАЯ,
дацэнт кафедры кітайскай філалогіі, к.ф.н.

У намінацыі «Найлепшы мастацкі пераклад класічнай кітайскай паэзіі на беларускую мову» быў прадстаўлены верш цынскага паэта **Чжан Вэйбіна** (张维屏, 1780—1859 гг.) «Асенняя ноччу падымаюся на вежу Жоўтага Жураўля» («秋夜登黄鹤楼», прык.1830 г.). Гэты кітайскі лірык быў выдатным майстрам каліграфіі і мастаком. Ва ўзросце сарака трох гадоў з поспехам здаў экзамены на вышэйшую навуковую ступень «цзіньшы» і змог зарэкамендаваць сябе як сумленны ды непадкупны чыноўнік. Вершы Чжан Вэйбіна прасякнуты духам сунскага лірыка Таа Юаньміна (陶渊明, 365—427 гг.) і танскага паэта Бо Цзюі (白居易, 772—846 гг.), якіх аўтар шанаваў за яснасць і шчырасць думкі. Творы Чжан Вэйбіна характарызуюцца класічнай формай вершаскладання — пяціслоўным і сяміслоўным васьмірадкоўем на літаратурнай мове «вэньянь» праз строгае рэгламентацыі строфікі і тонікі. Ва ўзросце пяцідзесяці сямі гадоў паэт падае ў службовую адстаўку, што было выклікана непрыманнем карупцыі сярод чыноўніцтва. Пасля гэтых падзей Чжан Вэйбін вёў жыццё пустэльніка, прысвяціўшы сябе пейзажнай лірыцы ва ўласнай творчай студыі «Сад, дзе слухаюць хвой». З новай патрыятычнай сілай загучаў голас паэта супраць замежнай агрэсіі падчас Першай опіумнай вайны. У гэты перыяд былі створаны такія выдатныя вершы, як «Вёска Саньюаньлі», «Песня аб трох генералах», «Адмірал Хуан».

Намінацыя «Найлепшы мастацкі пераклад кітайскай сучаснай паэзіі на беларускую мову» была прадстаўлена лірыкам плыні «туманнай паэзіі» — **До До** (多多, нар. 1951, сапраўднае імя Лі Шычжэнь — 栗世征) вершам «Танец вясны» («春之舞», 1985 г.). Літаратурная плынь «туманнай паэзіі» развівалася на працягу 1970—1980 гг. і характарызавалася праяўленнем суб'ектыўнага погляду кожнага аўтара на грамадска-культурныя падзеі Кітая тых гадоў, спалучэннем глыбокага асобнага (індывідуальнага) трагізму і лірызму разам (у сукупнасці) з наватарскай вобразнай сістэмай праз незвычайнасць моўных формаў і спалучэнняў, што было гарача ўспрынята кітайскай моладдзю. Творы До До пачатку 1980-х гадоў характарызуе лаканічнасць, інтэртэкстуальнасць, апеляцыя да вобразаў і творчасці такіх заходніх паэтаў, як Ш. Бадлер, С. Плат, а таксама лірыкі М. Цвятаевай.

Паступова верш аўтара імкнецца ад кароткай да даўжэйшай формы, утрымлівае ярка адлюстраваны філасофскі кантэкст і шматзначнасць моўнай вершаванай традыцыі, матывы выгнання і вобразы творчага сакрамэнту. До До з'яўляецца не толькі лаўрэатам шматлікіх літаратурных прэмій краін Азіі, але і ўладальнікам паэтычнай прэміі Эн Каа ў ЗША (2000 г.) і лаўрэатам Нейштацкай прэміі па літаратуры (2010 г.).

Вераніка ЖУКАВЕЦ,
старшы выкладчык кафедры
кітайскай філалогіі, к.ф.н.

Джан ВЭЙБІН

Асенный ноччу падымаюся
на вежу Жоўтага Жураўля¹

У нябёсах месяц ужо лунае вечнасць,
А вежы Хуанхэлоў трох восеней не зжыць.
Святых даўно няма на гэтым свеце,
Ракі Янцзы цячэ з усходу плынь.

Куды ж ты дзьмеш, нефрытавая флейта?
Мой паруснік плыве без перапынку.
Аблокі ўгары і я, пустэльнік:
Два лёсы праплываюць удалячыні.

Пераклад з кітайскай
Мікіты БАРАВІКА,
студэнта 4 курса спецыяльнасці
«Усходняя (кітайская) філалогія»
філалагічнага факультэта БДУ

ДО ДО

Танец вясны

снежная рыдлёўка разраўняла лоб зімы
дрэва

я чую твой зычны голас

я чую гук кропель вадзяных,
узрушанасць талага снегу:

сонечнае ззянне бы вадкая сталь,
што толькі дасталі з горну
і разлілі па палях
промні яго выходзяць адтуль,
дзе птахі распраўляюць крылы

ўдавы кідаюць свае целы на крушні
з галькі
аконныя рамы гараць полымем,
бы горла п'янага жаўнера
я чую гоман акіяна на даху,
пакрытым лістамі жалеза

о спакой
я забываю твой бялюткі дах
калісь я адчуў боль ад ветру,
што разганяе снег па баках

калі палі рашуча сцвярджаюць каханне
я адштурхоўваю кліч вясны
патанаю ў плыні каітанаў,
што коцяцца ўніз з гары

я страіся ўласнай душы
я крычу: «я страіся ўласнай душы»
бо магу праз радасць стаць бескарысным

Пераклад з кітайскай
Мікіты БАРАВІКА,
студэнта 4 курса спецыяльнасці
«Усходняя (кітайская) філалогія»
філалагічнага факультэта БДУ

Цзя ПІНВА

Зварот да месяца

Месяц, чым цянейшая ноч, тым болей у табе святла, куроным не забруджае цябе, і не пэцкае цябе попел. Ці ты ёсць чыстым люстрам увышыні між небам і зямлёй?

Ты з'яўляешся штоночы, але не штоночы той самы, праз колькі дзён — круглы, яшчэ праз колькі — ідзеш на сход. У кругласці — паўната, на сходзе — нястача! Я разумею, месяц, у мірыядах сусветаў ёсць радасць, ёсць смутак, і ты напоўніцу іх выяўляеш. Ты выяўляешся — і засмучаны прагне тваёй паўнаты, гатовы працяць цябе вачыма. Ты поўны — і прыносіш узрадаваным вялікае расчараванне, бо неўзабаве зноўку пойдзеш на сход. Ты гэткі тысячы і тысячы гадоў, ты побач з безліччу людзей — з уладарамі і простымі, з вучонымі і вясковымі дзецьмі. Узрадаваны радуюцца, засмучаныя смуткуюць, радасць змяняецца скрухай, а пасля скрухі вяртаецца радасць... Так, ты да астачы знікаеш у невычэрпнасці змен, але застаешся ранейшым, здабываючы вечнасць!

Ты для чалавека быццам карычнае дрэва, што нельга ссячы, а чалавек для цябе быццам У Ган, што не можа спачыць? Аднак У Ган — несмяротны, яго век даўгі. Ці ж аддасць такой працы сваё хуткаплыннае жыццё чалавек?

Гэта такая дасціпная загадка! З даўніх часоў і да сёння колькі розных людзей намагаліся прыдумаць і ніяк не маглі здабыць разумення. Яны трымаліся за ўласныя хібы — генералы гінулі ў бітвах, міністры паміралі ва ўшчунаньнях, бяда, радасць, роства, яднанне — усё ўрэшце ў волі неба. Яны ўважалі сябе за прасветленых, шукалі бяссмерця, сыходзілі ў горы, пакідаючы ўласнае жытло. Яны рэзка паўставалі, лаялі цябе і забівалі цябе, казалі, ты толькі месяц, зманлівае святло, толькі ў часе радасці ўзмацняеш радасць, а ў часе смутку падліваеш алею ў агонь, ты падспудная кабета з лагодным тварам і лютым сэрцам, ты спакойная роўнядзь, а пад ёй — бездань, што топіць людскія лёсы.

Месяц, я ведаю, што бязвінна зневажаю, няправільна разумею цябе. Ты з'явіўся ў свеце, светла-белы, бліскуча-яркі. Само тваё існаванне, ты сам вытлумачваеш гэты свет, паказваеш свету: усё існае — твая форма, кола, завяршэнне кола!

Калі падумаць, Зямля, што кружыць вакол Сонца, круглая, яе арбіта — таксама кола. Дзіця гуляе, у руках шарык — круглы, стукнеш — закруціцца колам. Круг — гэта рух, таму машыннае кола едзе, таму віруе вір. Чаму ж чалавеку не быць гэткім самым? Чалавек, якім бы малым ні быў, мусіць вырасці і пастарэць. Пастарэўшы, аднак, ён нібы зноўку ператвараецца ў дзіця. Старасць і маладосць закальцаваныя. Зіма сыходзіць, і наступае вясна, пасля вясенняй сфубы і восенскага жніва зноў надыходзіць зіма. Тыгр з'ядае курыцу, курыца з'ядае чарвяка, чарвяк точыць палку, а палка б'е тыгра. У неспынным адмаўленні адмаўлення, у вяртанні да пачатку і заходзе на новы круг, штораду не да канца так, як было, раз за разам вяртаецца новае кола.

Таму я больш не буду перажываць за няўдачы, я больш не буду губляць галаву ад поспехаў, я больш не буду гараваць па памерлых старых, я больш не буду радавацца нараджэнню дзяцей. Ці магу я ведаць, чым быў у мінулым жыцці? Ці магу я ведаць, чым стануся пасля смерці? Жыццё — гэта ўсё. Жыццё — гэта шчасце. У жыцці ёсць і гора, але ў горы ёсць шчасце. Нібы ліст на дрэве, калі нараджаюся, калі прыходжу, я поўны жыцця, расту, зялёны, выяўляю сваю форму, калі ж настае час падаць, я, поўны радасці, сыходжу, дазваляючы новаму лістку прарасці са шнару майго падзення. Я не прагну доўгага веку, я хачу адно шчырага блашавання сваёй прыгожай справе, хачу ўпэўнена дакročыць да канца свой паўкруг, ужыць усе намаганні, каб завяршыць вялікае кола, што ёсць законам усяго існага між зямлёй і небам.

Месяц, што яшчэ я магу сказаць табе? Ты напраўду з'яўляешся чыстым люстрам увышыні між небам і зямлёй — ты паказаў мне свет, паказаў мяне самога. Няхай між небам і зямлёй ты будзеш бясконца, няхай мая справа існуе вечна.

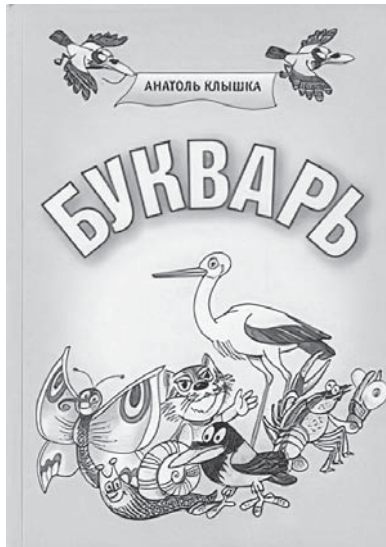
29 лістапада 1981 года, вёска Дзінсюй

Пераклад з кітайскай Марыны ЯРОМКІ,
студэнткі 3 курса факультэта кітайскай мовы і культуры МДЛУ
Фотаздымкі дасланы арганізатарамі конкурсу

Легендарны
стваральнік «Буквара»

Аўтар знакамітага беларускага «Буквара», які стаў першым падручнікам для мільёнаў беларусаў, Анатоль Клышка пайшоў з жыцця, не дажыўшы да свайго 86-годдзя два дні. У памяці беларусаў ён заўсёды застаецца вялікім творцам і настаўнікам.

Анатоль Канстанцінавіч нарадзіўся ў вёсцы Данейкі тагачаснага Навагрудскага павета (цяпер — Баранавіцкі раён) 16 красавіка 1935 года ў сялянскай сям'і. У 1949—1952 гадах вучыўся ў Навагрудскім педагагічным вучылішчы. Затым працаваў карэктарам у навагрудскай гарадской газеце «Звязда», адказным сакратаром рэдакцыі газеты «Физкультурник Белорусии». У 1958 годзе А. Клышка скончыў філалагічны факультэт БДУ. У гэтым жа годзе стаў супрацоўнікам газеты «Літаратура і мастацтва» і інструктарам па друку ЦК ЛКСМБ. У 1960 годзе ўжо член Саюза пісьменнікаў СССР. Пачаў працаваць у часопісе «Полымя». У 1961—1963 гадах Анатоль Клышка працаваў старшым рэдактарам сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусь-фільм», а з 1971-га — загадчык лабараторыі навучання грамаце, потым — аддзела навучання літаратуры Інстытута педагогікі Міністэрства асветы БССР. У 1981—1983 гадах — загадчык рэдакцыі выдавецтва «Юнацтва», з 1986-га да 1990-га — загадчык аддзела крытыкі часопіса «Полымя». А. Клышка — адзін з арганізатараў Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, дзе ўзначальваў камісію па культуры мовы.

«Буквар» 1986 года.

У 1950 годзе дэбютаваў вершам у навагрудскай газеце. З літаратурна-крытычнымі артыкуламі выступаў з 1953 года. У 1967-м выйшла яго кніга літаратурна-крытычных артыкулаў «Права на верш». Але больш за ўсё творца вядомы як аўтар «Буквара», які пабачыў свет у 1969 годзе і меў 23 выданні, а таксама «Пропісаў да «Буквара»» (1969 г., 4 выданні), «Пропісаў для 1 класа» (1973 г., 18 выданняў), дапаможнікі для 1 класа «Верасок» (1978 г., 3 выданні), аўтар чытанкі для 4 класа школ з рускай мовай навучання «Чабарок» (1989 г.). Анатоль Канстанцінавіч стварыў шмат кніг для дзяцей, сярод іх — «У лясках Белавежы» (1975 г.), «Самая лепшая хатка» (1976 г.), «Вярэнька загадак» (1982 г.), «Францыск Скарына, альбо Як да нас прыйшла кніга» (1983 г.) і інш. Яго творы вылучаюцца арыгінальнасцю, яркасцю стылю, новымі думкамі і формамі.

У 1968 годзе «Буквар» Анатоля Клышкі перамог у творчым конкурсе. Пры яго стварэнні аўтар вывучыў больш як 500 буквароў розных краін свету і прытым на розных мовах. У яго падручніку шмат гумару, жартаў, казак, загадак, лічылак, прыказак, прымавак, народных прыкмет, рэбусаў, гульняў з гукамі, літарамі, словамі. Самі тэксты — лірычныя, апавядальныя, навукова-папулярныя

Анатоль Клышка.

і апісальныя — расказваюць дзецям пра Беларусь, яе выдатных дзеячаў, самыя важныя святы, прыроду, сацыяльныя асновы. Дарэчы, «Буквар» А. Клышкі быў створаны з улікам апошніх дасягненняў псіхалогіі і педагогікі. У ім практычна рэалізаваліся прынцыпы навучання чытання і пісьму, якія вынікалі з заканамернасці засваення граматы з улікам гукавага аналітыка-сінтэтычнага метаду.

Абапіраючыся на тое, што вучыць дзяцей важна на аснове вуснага маўлення, блізкага дзецям па лексіцы, граматыцы і тэматыцы, буквар прапануе разнастайны матэрыял. Вучні паступова падводзіліся да ўсведамлення сказа і слова: сюжэтныя малюнкi суправаджаліся адпаведнымі графічнымі абазначэннямі. Пасля аналітычнага выдзялення ў словы пэўнага гукі і знаёмства з яго літарным абазначэннем пачынаўся сінтэз: аб'яднанне гукаў у склады, складоў — у словы, слоў — у сказы. Тэкставы напавненне падручніка было ў асноўным аўтарскім. Кніга вылучалася тонкім паэтычным адчуваннем жывой беларускай мовы з яе багатым лексіка-граматычным ладам, экспрэсіяй, цікавым гульнявым матэрыялам. Для дзяцей «Буквар» А. Клышкі стаў сапраўднай энцыклапедыяй прыроды і жыцця. Выдатна аформлены, ён атрымаў залаты медаль на Міжнароднай выстаўцы ў Лейпцыгу ў 1977 годзе. У 1999 годзе буквар стаў «Падручнікам года».

Новы буквар А. Клышкі для шасцігодка (1986 г.) змяніў парадак увядзення гукаў і літар з улікам узроставых асаблівасцей дзяцей. У яго ўключаны новы дыдактычны матэрыял, унесены метадычныя змены прыватнага характару. Асноўны прынцып, паводле якога арганізаванае навучанне грамаце, застаўся ранейшым.

Шматгранны талент Анатоля Клышкі выявіўся ў галіне мастацкага перакладу. Гэта былі перастварэнні з польскай і нямецкай, рускай і ўкраінскай, літоўскай і грузінскай, старажытнагрэчаскай і лацінскай моў на беларускую. Сярод перакладаў А. Клышкі — «Новы запавет» (1980 г., асобныя раздзелы апублікаваны ў часопісе «Спадчына»), які ён спрабаваў зрабіць як мага бліжэй да арыгінала; раман старажытнагрэчаскага пісьменніка Лонга «Пастушыная гісторыя пра Дафніса і Хлою» (1991 г.). Больш новыя перастварэнні — выбраныя раздзелы песні з «Адысеі» Гамера (пераклад са старажытнагрэчаскай мовы, 2014 г.) і «Выбраныя эпіграмы» Марцыяла (пераклад з лацінскай мовы, 2018 г.). Акрамя гэтага, А. Клышка займаўся даследаваннем праблем развіцця беларускай паэзіі (вывучаў творчасць М. Багдановіча, М. Танка, П. Панчанкі, А. Вялюгіна, Р. Барадуліна і інш.), вершазнаўства, метадыкі навучання і выкладання літаратуры ў школе.

Дзякуючы легендарнаму буквару, пропісам і кнігам для дзяцей, Анатоля Клышку ведае не адно пакаленне школьнікаў. Яго талент прызнаны і ацэнены як маленькімі, так і дарослымі чытачамі. Анатоль Канстанцінавіч зрабіў вялікі ўнёсак у развіццё педагогікі і пакінуў пасля сябе незабыўны след у выглядзе друкаванай спадчыны.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

Ваяўнічы аптымізм і далікатнае свавольства

Прымеркаваны да 90-годдзя з дня нараджэння Мая Данцыга праект планаваўся ў Нацыянальным мастацкім музеі яшчэ летась, але па зразумелай прычыне яго правядзенне вырашылі перанесці на гэты год. Экспазіцыя, якую нядаўна прадставілі ў сценах будынка на вуліцы Леніна, уключае работы, узятых з фонду музея і калекцыі сям’і сусветна вядомага майстра. Маштабныя па памеры творы вырашылі не выстаўляць, каб прадставіць большую колькасць тэматычна і жанрава розных палосен.

Каштоўнасць Нацыянальнага мастацкага музея — дыпломная работа Мая Данцыга «Насустрач жыццю» (1958), створаная напрыканцы вучобы ў Маскоўскім мастацкім інстытуце імя В. Сурыкава. Аптымістычны твор напоўнены эмоцыямі, а імі, лічыў творца, мастак заўсёды павінен дзяліцца. Каб намаляваць карціну, Май Данцыг, які, дарэчы, называў сябе «ваяўнічым аптымістам», хадзіў са школьнікамі ўсю ноч і сустракаў з імі ўсход сонца. Момант надзеі, адчуванне дасягальнасці шчасця, зведванне розных адценняў пачуццяў — усё гэта творцу ўдалося перанесці на сваё палатно, у якім, як адзначаюць мастацтвазнаўцы, счытваецца відавочны ўплыў маскоўскай жывапіснай школы таго часу. Манахромнасць, уласцівая гэтаму вельмі традыцыйнаму для савецкага часу сюжэту, у далейшым не характэрная для работ Мая Данцыга.

Адна з асноўных тэм народнага мастака ваенная: нездарма адкрывае выстаўку карціна «Спадчына» (1973). Мастак лічыў 9 Мая найважнейшым днём года, але вайну адлюстравіў па-свойму, доўга абдумваючы кожны сюжэт. Ён ніводнага разу не ўвасобіў поле бітвы (за гэта, дарэчы, шмат крытыкавалі), магчыма, таму, што не мог бачыць яго на свае вочы: вайну сям’я будучага мастака перадала ў эвакуацыі, і на момант яе завяршэння Маю Данцыгу было 15 гадоў. Вось і сюжэт «Спадчыны» даволі мірны: ідзе збор ураджаю, і калгаснікі кладуць першы сноп каля помніка загінуламу салдату. «Вайной працягана ясна» (1985) — яшчэ адно рашэнне тэмы. Аднойчы гуляючы па Мінску, мастак убачыў, як разбуралі стары квартал з драўлянымі домамі: але іх не зносілі, а спальвалі. Гэты кантраст квітнеючых садоў і хат, што гарыць, натхніў Мая Данцыга на палатно, прысвечанае вайне. Маштабны варыянт работы захоўваецца ў калекцыі Беларускага саюза мастакоў.

Рамантык па светаадчуванні, мастак адзначаў, што не так важна знайсці арыгінальную тэму, як ужо знаёмую многім адлюстравіць па-новаму. Так, адзін з найважнейшых матываў творчасці — жыццё працаўнікоў (такім Май Данцыг лічыў і сябе, бо працаваў, як і многія мастакі, без выхадных) — ён адлюстравіў у шматлікіх далёка не другарадных творах, у тым ліку ў трыпціху «На варце міру». Яго цэнтральная частка «Стваральнікі» (1964), прадстаўленая ў Мастацкім музеі, паказвае жыццёлюбоўства чалавека, шчаслівага працаўніка, будаўніка новага жыцця. Адзін з незвычайных на той час прыёмаў заключаецца ў ракурсе: аўтар намаляваў вельмі нізкую лінію гарызонта. Час ад часу звяртаўся Данцыг і да мастацкай спадчыны Беларусі. Гульня з авангардам 1920-х — падобная да плаката карціна «Рабочы» (1971). Глядач бачыць выразны эмацыянальны момант, калі працаўнік прыкурвае ад распаленага металу.

Як падкрэслівае куратар выстаўкі Вольга Архіпава, мастаку з такім талентам неабавязкова маляваць чалавека, каб паказаць яго характар. Гэта пацвярджаюць такія творы, як «Лазенька» (1980), «Вечны агонь» (1974), «На дачы» (1967), у дэталіх якіх заключаны асаблівыя вобразы і сімвалы. Шмат зрабіўшы для жанру нацюрморта, Май Данцыг адлюстроўваў неадушаўленыя прадметы не дзеля іх эстэтычнай прыгажосці, а захоўваў рэчы, што нясуць сімвалічны сэнс. Адзін са знакамітых нацюрмортаў з нетыповай тэмай — «Аб Вялікай Айчыннай» (1968). Усе дэталі карціны — пішучая машынка з чыстым лістом паперы, наручны гадзіннік, гільза ад снарада — у якасці вазы — з засохлай галінкай чырвонай рабіны, поўная недакуркаў з непатушанай цыгарэтай попелніца, змятыя лісты паперы, акно з відамі на вокны і дахі зімовага горада — кажуць пра перажыванні чалавека, які піша сваю гісторыю. Лічыцца,

што Май Данцыг прысвяціў карціну народнаму пісьменніку БССР Васілю Быкаву. Дарэчы, на пішучай машынке можна заўважыць надпіс «Данцыг», а на пачку цыгарэт — «Беларусь». Натуральна, ні машынак, ні маркі цыгарэт з такімі назвамі не існавала. Гільзу разарванага артылерыйскага снарада, намаляваную на карціне, мастак знайшоў падчас сваіх падарожжаў па пасляваенным Мінску.

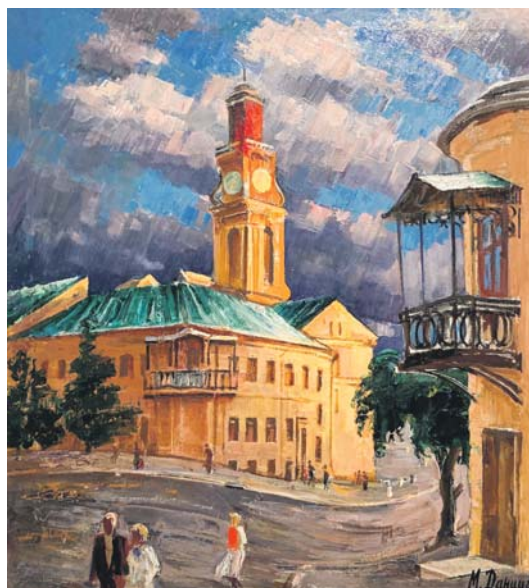
Яркі і заўважны нацюрморт — «Палітра новабудуўлі» (1979). Гэта таксама вынік пошукаў новых ракурсаў, але рашэнне даволі незвычайнае: бляшанкі і вёдры з фарбамі ў якасці галоўных герояў твора прадставіць адважыўся б не кожны мастак. Нацюрморт як упрыгажэнне інтэр’ера тут «не працуе», да таго ж вялікі памер палатна нібы падказвае: твор прызначаўся для вялікіх выставачных памяшканняў. Дарэчы, калі ў 2015 годзе Май Вольфавіч рыхтаваў выстаўку ў Нацыянальным мастацкім музеі, то адзначаў, што музей вельмі маленькі і не падыходзіць для яго буйных палосен (некаторыя ён ствараў на працягу дзесяцігоддзя).

Май Данцыг па праве лічыцца партрэтамі Мінска. Адна з першых замалёвак на гэтую тэму — «Мінск абуджаецца» (1960). Тут бачыцца імкненне мастака перадаць і рамантыку, і рэалізм дня простага працаўніка. Сапраўды, для творцы было важна аб’яднаць рэалізм і экспрэсіянізм. Калі на карце Беларусі з’явіўся Салігорск, то цэлая мастацкая экспедыцыя наведвала гэтую мясцовасць, каб расказаць пра будоўлі Савецкага Саюза і іх будаўнікоў. Май Вольфавіч стварыў тады серыю работ, у іх ліку «Дарога на шахты. Салігорск» (1962). Прыкладна з гэтага перыяду мастака ўжо безумоўна можна лічыць урбаністам.

Праз дзесяць гадоў з’яўляецца вельмі пазнавальны сёння твор — «Мой горад старажытны, малады» (1972), дзе аўтар аб’яднаў розныя эпохі і стылі. Наогул, мастак вельмі доўга шукаў тыя кампазіцыю і ракурс, з якога можна было б глядзець на сталіцу, і знаходзіў — незвычайныя і розныя. Аднак часта прызнаваўся: людзі не пазнавалі Мінск у яго работах, бо атрымліваўся горад, у які быў закаханы творца. На карціне «Мой горад старажытны, малады» глядач бачыць сэрца сталіцы — Нямігу, з якой пачыналася яе гісторыя. Халоднай сінагогі XVI ст., што знаходзіцца ў ніжнім правым кутку, у час стварэння работы ўжо не было. Дарэчы, многія будынкі XVII—XIX стагоддзяў на Нямізе цудам уцалелі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, але ўжо пазней, падчас будаўніцтва праспекта Пераможцаў, гэты сапраўдны помнік архітэктуры былі знішчаны. Такім чынам Май Данцыг па памяці ўзнаўляў гісторыю. Дарэчы, некаторыя аб’екты павялічаны, некаторыя паменшаны, адлегласць паміж імі вельмі ўмоўная, ды і ўвогуле Мінск з пэўнага дома на Нямізе такім чынам не выглядаў, то-бок рэалізму аўтар не прытрымліваўся. Самазвалаў, якія знаходзяцца на плошчы 8 Сакавіка (яе фактычна няма), у рэальнасці не існуе — аўто такіх колераў ніколі не стваралі, Май Данцыг іх проста размаляваў. Такое свавольства, прытым далікатнае, мастак дазваляў сабе не вельмі часта.

У творы «Мой горад старажытны, малады» Май Данцыг выкарыстаў вельмі цікавы мастацкі метада, да якога ў беларускім жывапісе ніхто не звяртаўся, — калаж. Калі пільна ўгледзецца ў шчыты, размешчаныя ўздоўж лесвіцы, можна заўважыць, што непасрэдна ў жывапісную паверхню ўклеены сапраўдныя фрагменты афіш (1960—1970-я гады — перыяд росквіту тэатральнага жыцця і кінематографа).

Дамінанта карціны — чырвоны колер жыцця, любові для мастака. Май Данцыг лічыў, што з яго дапамогай можна «запаліць» любы твор, хача ў розных работах гэты колер нясе розную сэнсавую нагрукку.

«Мой горад старажытны, малады», 1972 г.

Напрыклад, у карціне «Мінск. Вясна 1944 год» (1975) чырвоны мае трагічнае адценне. Стылістычна і сюжэтна падобны да яе «Мінск. Папалішча Нямігі (Тут было гэта)» (1955).

— Мастак часта згадваў, што пры маляванні архітэктуры горада любіў працаваць з лінейкай. Але ў той жа час ён спалучаў гэтую геаметрыю з буянствам пэндзля, перагружаючы святло і раствараючы цені. Гэтыя заўважныя прыёмы ён распацаваў сам, каб ствараць асаблівы эмацыянальны і дынамічны эффект кантрасу. Для нас такія работы, у тым ліку знакавая «Мой Мінск», сталі класічнымі, але для свайго часу гэтыя сюжэты былі наватарскія. Мастакі на выстаўках захапляліся такімі рашэннямі, вучыліся ў Мая Данцыга таму,

як нечакана можна гаварыць пра знаёмыя рэчы, — адзначае Вольга Архіпава.

Адна з найзнакаміцейшых работ 1960-х — «Навасельцы» (1962). Перш чым стварыць карціну, з якой і пачаліся эксперыменты ў прыёмах і падыходах, Май Данцыг вывучыў усіх «навасельцаў» у гісторыі выяўленчага мастацтва. У выніку ён імкнуўся пазбавіцца ад усяго лішняга і адлюстравіць абсалютна пусты пакой, бо навасельцы — людзі, якія пачынаюць новае жыццё. Тады твор не задаваў ні камісію: пустэча, чамадан, пару якому складае маленькая сумачка, людзі з босымі нагамі... За адну ноч мастак намаляваў на прасторы свежапфарбаванай падлогі лакаваныя туплікі, каб работу прынялі. Калі мэта была дасягнута, Данцыг замаляваў абутак на карціне.

У нашчадкаў захаваўся вялікая колькасць эскізаў і эцюдаў. Сярод прадстаўленых на выстаўцы — аўтапартрэт 1950 года. Яшчэ адзін аўтапартрэт, намаляваны ў 1976 годзе, захоўваецца ў Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі. Ці былі яшчэ творы такога жанру, пакуль не вядома, але своеасаблівым рашэннем тэмы можна назваць работу «На эцюдах» (1987), дзе адлюстраваны аўтамабіль, мастак каля эцюдніка, а побач — цікавыя хлопчык.

— Эцюды і эскізы Мая Данцыга — гэта, як правіла, замалёўкі свету вакол яго, — адзначае куратар выстаўкі Вольга Архіпава. — Мастак вельмі натхняўся натурай, але неаднаразова казаў аб тым, што карціна — гэта ніколі не работа з натуры, а заўсёды задума мастака. Кожны раз вельмі цікава ўбачыць свет, які адлюстроўваў Май Данцыг у сваіх эскізах і замалёўках. Яны далёка не заўжды становіліся знакамітымі маштабнымі палотнамі, часта ідэя захоўвалася ў маленькіх работах. Сярод такіх — «Германія. Год 1945», зробленая не з натуры, спыненая на палатне і не ўвасобленая ў буйным фармаце.

«Віцебск. Ратуша», 1992 г.

Сёння ўсе творы, акрамя тых, што знаходзяцца ў зборах розных музеяў і прыватных калекцыях, захоўвае дачка мастака Ала Данцыг. Пасля сыходу Мая Данцыга ў іншы свет узнікла ідэя стварэння персанальнага музея ў Мінску, але памяшкання, дзе было б магчыма экспанаванне манументальных палотнаў, на жаль, пакуль не знайшлося.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Рукатворны помнік мастака

19 красавіка споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння народнага мастака, жывапісца і графіка Валянціна Волкава. Шматлікія палотны, многія з якіх знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі, і сама асоба мастака па сёння выклікаюць цікавасць.

Дзяцінства і творчае станаўленне

Нарадзіўся Валянцін Віктаравіч у горадзе Ялец Арлоўскай губерні (зараз Ліпецкая вобласць) у 1881 годзе ў сям’і патамных мастакоў. У бацькоўскай хаце было шмат партрэтаў, абразоў, выкананых сваякамі. Першым прафесійным мастаком з продкаў быў дзед. Прыгонны селянін, ён трапіў у вучылішча жывапісу, але за некалькі месяцаў да заканчэння вучобы пан забраў яго ў маёнтак. Прафесійным партрэтастам і жанрыстам быў і бацька Волкава. З самага дзяцінства Валянцін Віктаравіч рос сярод мастакоў, карцін і альбомаў з эскізамі і копіямі.

Ва ўзросце дваццаці гадоў В. Волкаў паступіў у Пензенскае мастацкае вучылішча, дзе яго настаўнікам быў выдатны рускі жывапісец К. Савіцкі — аўтар вядомых карцін «Рамонтныя работы на чыгунцы» і «На вайну». У 1907 годзе мастак працягнуў вучобу ў Пецябургскай акадэміі мастацтваў у знакамітага мастака В. Савінскага і таленавітага педагога П. Чысцякова. Волкава даводзілася мець зносіны і з вялікім Рэпіным. Іх агульную фатаграфію ён захоўваў усё жыццё як каштоўную рэліквію. Мастак адносіўся да рэалістычнай школы, прыкладам для яго былі Сурыкаў, Рэпін, Сяроў. У 1915 годзе Валянцін Віктаравіч, выканаўшы традыцыйныя для мастацкай адукацыі таго часу конкурсныя работы на біблейскія тэмы, паспяхова скончыў акадэмію. В. Волкаў з’яўляўся членам «Грамадства незалежных» (Санкт-Пецярбург, 1911—1913 гг.), камітэта мастацка-артыстычнай асацыяцыі (Санкт-Пецярбург, 1912—1914), «Грамады мастакоў» (Санкт-Пецярбург, 1914—1920 гг.).

Пачатак прафесійнай дзейнасці выпаў на час Кастрычніцкай рэвалюцыі. Разам з вядомымі мастакамі ён прымаў удзел у мастацка-дэкаратыўным афармленні Пецярбурга да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Цяпер яго эскізы для пано «Уся ўлада Саветам», «Штурм Зімяга», «Урачыстасць працоўнага», «Лепш смерць, чым рабства», «Хто не з намі, той супраць нас» захоўваюцца ў Дзяржаўным Рускім музеі. Яны ўвайшлі ў гісторыю выяўленчага мастацтва эпохі манументальнай прапаганды.

Пераезд у Беларусь

У 1919 годзе Валянцін Волкаў пераехаў у Беларусь, дзе пачаў выкладаць у Народнай мастацкай школе горада Веліжа (1919—1923 гг.), а потым — у Віцебскім мастацкім тэхнікуме (1923—1929 гг.). З гэтага часу ўсё жыццё мастака было звязана з Беларуссю. Ён увайшоў ва Усебеларускую асацыяцыю мастакоў неўзабаве пасля яе стварэння. На I Рэспубліканскай выстаўцы ў Маскве ў 1925 годзе Валянцін Віктаравіч прадставіў шэраг карцін. Сярод іх — «Барыкады», «Кастусь Каліноўскі», «Малатабоек», «Партызаны», «Плытагонны» — першыя творы мастака, напісаныя ў Беларусі. Большасць гэтых твораў былі страчаны ў гады вайны, але да нас дайшоў, у прыватнасці, партрэт Максіма Багдановіча (1927 год), вывезены нацыстамі ў Германію і вярнуты ў Мінск у 1957-м.

У 1926 годзе мастак быў запрошаны ўрадам БССР для ўдзелу ў конкурсе на

Валянцін Волкаў.

выкананне праекта дзяржаўнага герба. Работу В. Волкава журы прызнала найлепшай і прысудзіла яму першую прэмію. Усебеларускі з’езд Саветаў зацвердзіў праект герба. З некаторымі зменамі ён існуе і ў наш час. У 1929 годзе творца пераехаў у Мінск і пачаў працаваць у Дзяржаўным выдавецтве БССР, ілюструючы творы беларускіх пісьменнікаў. Мастака прыцягвала магчымасць ствараць займальныя, шматпланавыя кампазіцыі з элементамі пейзажа, паказваць герояў з гумарам, які заўсёды меў пазітыўны характар. У беларускую графіку Валянцін Віктаравіч прыйшоў ужо вопытным майстрам. Яго ўласныя почырк стварыўся яшчэ да рэвалюцыі. Таленавіты мастак добра валодаў тэхнікай малюнка і плённа працаваў як афарміцель і ілюстратар беларускай кнігі.

У 1930 годзе на пагранічнай станцыі Негарэлае быў пабудаваны новы вакзал. Па зацверджаным праекце будынак вакзала планавалася аздобіць манументальнымі роспісамі. Дзякуючы тэматычным карцінам, напісаным да гэтага часу, В. Волкаву прадставілася магчымасць працаваць над сценнымі пано. Мастак прапанаваў сюжэты роспісаў: «Днепрагэс» і «Малацьба ў калгасе», таму што, на яго думку, «найпершы абавязак савецкага мастака заключаўся менавіта ў тым, каб адлюстраваць у сваёй творчасці гэтае нязнанае будаўніцтва ў краіне». Як заўсёды, Валянцін

маляўнічы фрыз для павільёна БССР на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў Маскве. У 1940 годзе В. Волкава было прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі.

Творца адметны сваімі выдатнымі работамі ў жанры партрэта, пейзажа і нацюрморта. Да ліку такіх адносяцца карціны «Від Віцебска», «Дзвіна», партрэты беларускіх пісьменнікаў Янкі Купалы, Змітрака Бядулі, Міхася Лынькова, Кузьмы Чорнага, Максіма Багдановіча, выкананыя ў тэхніцы сангіны і сепіі, а таксама партрэты народных артыстаў Беларусі Глеба Глебава і Уладзіміра Уладзімірскага. В. Волкаў імкнуўся да складаных псіхалагічных характарыстык паказаных асоб, знаходзіў выразныя вобразныя рашэнні. Вышэйназваныя работы мастака экспанаваліся на выстаўках у Маскве.

Візітка майстра

Падчас Вялікай Айчыннай вайны сям’я мастака не паспела пакінуць Мінск. Ён працаваў і ў акупацыі. Пасля вызвалення Мінска дзве дачкі В. Волкава былі абвінавачаны ў супрацоўніцтве з немцамі, рэпрэсаваны і сасланы ў лагер. У пасляваенны час мастак з новай энергіяй узяўся за працу. Ён напісаў карціны «Студэнты» (1947), «Мінск 3 ліпеня 1944 года», працягваў работу ў галіне пейзажу, перадаючы своеасабіласць і прыгажосць беларускай прыроды.

Карціна Валянціна Волкава «Мінск 3 ліпеня 1944 года» займае асобнае месца ў мастацкай спадчыне Беларусі. Яна ўвасабляе ўсю тую радасць Перамогі і вызвалення роднага горада, краіны, якая панавала на вуліцах Мінска. Карціну памерам больш як 2,7х5 метраў мастак ствараў на працягу амаль дзесяці гадоў — з 1946-га да 1955-га. Ён быў сведкам падзей 3 ліпеня 1944 года, калі Чырвоная Армія выбіла немцаў з Мінска. Таму ўсё, што творца выявіў на палатне, — гэта не плён аўтарскай фантазіі, а дакументальны факт. Мастак здолеў перадаць дакладныя эмоцыі людзей: шчасце, радасць вызвалення, веру ў светлую, мірную будучыню. Валянцін Віктаравіч надаў палатну рысы трыумфальнасці, паказаў сучасную падзею кампазіцыйнымі прыёмамі класічнага жывапісу. Для гэтай карціны было зроблена больш чым 220 падрыхтоўчых малюнкаў, 11 эскізаў кампазіцыі, каля 50 эцюдаў.

«Мінск 3 ліпеня 1944 года», 1946—1955 гг.

Віктаравіч сабраў вялікую колькасць натурнага матэрыялу. Для гэтага ён ездзіў у працяглую камандзіроўку на Днепрабуд і ва ўкраінскі калгас. Індустрыяны пейзаж будаўніцтва Днепрагэса і пейзаж новай вёскі адлюстроўваюць баявы запал людзей, напружаную дынаміку будавання. Мастак працаваў на лясках два гады, часам да пятнаццаці гадзін у суткі. Так было створана пано «Індустрыялізацыя СССР» і «Калектывізацыя СССР» (1932). А ў 1939—1940 гадах мастак стварыў

Для выявы на палатне людзей аўтар запрашаў пазіраваць жыхароў Мінска, сваякоў (у тым ліку сына, мастака Анатоля Волкава з жонкай — яны стаяць каля самага танка), сваю жонку (яна правее, у чырвонай сукенцы), мастакоў Міхаіла Даўцялю (справа, паціскае руку параненаму салдату) з дачкой Зойяй (дзяўчынка ў піянерскім галыштуку), Уладзіміра Хрусталёва (хударлявы чалавек у ботах злева), свайго вучня ў Мінскім мастацкім вучылішчы Васіля Ярмоленку (паціскае

руку параненаму салдату ў касцы). Пэўны ўдзел у стварэнні карціны прымаў і ўнук аўтара, Сяргей Волкаў, цяпер мастак, прадаўжальнік і захавальнік справы і традыцый сям’і.

Да 1978 года палатно экспанавалася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. А потым легла ў запаснікі... Толькі ў 2005-м яго дасталі з фондасховішча па патрабаванні Сяргея Волкава, які згадвае: «Доўга мне адмаўлялі і гаварылі, што палатну будзе патрэбна рэстаўрацыя, а гэта доўга. Але калі яго знялі з барабана — а яно было скручана ў рулон, — то высветлілася, што захавалася ў ідэальным стане. А чаму? Таму што дзед працаваў па методыцы старой мастацкай школы,

«Партрэт Максіма Багдановіча», 1927 г.

яшчэ царскіх часоў. Выконваў тэхніку нанясення фарбаў. І яны трымаюцца да гэтага часу».

Дзейнасць у пасляваенны час і апошнія гады жыцця

Пасля вайны Валянцін Віктаравіч Волкаў працягваў сваю педагогічную дзейнасць у Мінскім мастацкім вучылішчы (1947—1949 гг.), пазней — у Беларускай тэатральна-мастацкім інстытуце (1953—1964; прафесар з 1957). У 1957 годзе ўзначаліў кафедру акадэмічнага малюнка.

Мастак быў знаўцам беларускага народнага арнаменту і афармляў зборнікі народных паэтаў Беларусі — Я. Купалы і Я. Коласа. У супрацоўніцтве з мастаком А. Марыксам ім былі выкананы эскізы для манументальнага дывана «Лявоніха». У 1955 годзе Валянцін Віктаравіч атрымаў званне народнага мастака БССР і быў узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

В. Волкаў значна паўплываў на лёс сына і ўнука — абодва бралі ў яго першыя ўрокі малявання і з часам працягнулі сямейную дынастыю, сталі мастакамі. Анатоль Волкаў пачынаў з карыкатур у вядомым партызанскім выданні «Раздавім фашысцкую гадзіну!», потым супрацоўнічаў з часопісам «Вожык», пісаў жанравыя карціны, партрэты, ілюстраваў кнігі беларускіх пісьменнікаў. Сяргей Волкаў, унук мастака, таксама з’яўляецца аўтарам ілюстрацый больш чым да 250 кніжак (галоўным чынам да дзіцячых).

Народны мастак Беларусі памёр 8 снежня 1964 года ў Мінску. У красавіку 2008-га на фасадзе дома ў Мінску, дзе ён жыў з 1945 да 1964 года, адкрыта мемарыяльная дошка. Валянцін Волкаў з’яўляецца гонарам нашай краіны, а яго творы — візіткай беларускага жывапісу.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК
Фота з сайта
Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь

Чароўнае сапрана Алены Шведавай

Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Алена Шведава ў красавіку адзначыла юбілей, а таксама трыццацігоддзе творчай дзейнасці на сцэне Вялікага тэатра Беларусі. «Пацёркавым сапрана» называюць яе голас, які дзівіць слухачоў, калі яна віртуозна і лёгка выконвае оперныя партыі і знакамитага «Салаўя» Аляб'ева. У рэпертуары спявачкі і арыя Плавы Лагуны з фільма «Пяты элемент», а таксама папулярная музычная тэма з тэлесерыяла «Кухня», выкананая вельмі высокім жаночым голасам.

— Калі і як вы прыйшлі ў беларускі Вялікі тэатр?

— Да 1990-х трапіць у тэатр было вельмі цяжка, бо існавала Усесаюзнае размеркаванне і, адпаведна, вялікі конкурс. У Мінск прыязджалі працаваць таленавітыя спявакі з розных гарадоў СССР. Але менавіта таму ўзровень салістаў, музыкантаў, іх майстэрства былі вельмі высокія. Калі я скончыла кансерваторыю, мяне запрашалі ў тэатр музыкамеды і ў філармонію. Выбрала другое і прапрацавала ў канцэртна-лекцыйным аддзеле два гады. Аддзел складаўся з некалькіх канцэртных брыгад па пяць-шэсць чалавек: спявакі, выканаўцы на якім-небудзь інструменце, канцэртмайстар і музыкантаў. Мы гастралі па краіне і атрымлівалі, дарэчы, нядрэнныя грошы ў той час, паколькі канцэртаў было шмат: часам па 4-5 на дзень. Раніцай пачыналі ў якім-небудзь дэпо, працягвалі ў санаторыі-профілакторыі, а вечарам выступалі ў сельскім Доме культуры.

Аднойчы мне патэлефанавалі з тэатра і прапанавалі праспяваць Царыцу Ночы ў «Чароўнай флейце» Моцарта. Трэба было кагосьці замяніць. Я марыла трапіць у тэатр, партыю ведала. Выдатная пастаноўка, сапраўды казачная — адно задавальненне. Я пагадзілася, а потым усю ноч не спала: мяне калаціла ад хвалявання. Раніцай была сцэнічная рэпетыцыя, мне паказалі, адкуль я выходжу і што раблю на сцэне. Запрошаны дырыжор з Літвы Юозас Домаркас, добры, мяккі чалавек, вельмі дапамагаў, падбадзёрваў.

Я праспявала, усё атрымалася, але пасля гэтага ў тэатр мяне яшчэ не ўзялі, а прапанавалі прапрацаваць над пастаноўкай «Казкі Гофмана» Аффенбаха. Гэты спектакль вяла легендарны дырыжор Таццяна Міхайлаўна Каламійцава. Я павінна была спяваць механічную ляльку Алімпію такім «шкляным» гукам без вібрата — ваганняў голасу, якія вельмі складана стрымаць. Яна дамагалася, каб гук быў роўны, механічны. Вельмі худая, заўсёды з папяросай, Таццяна Міхайлаўна размаўляла басам, і я спачатку яе баюлася. А потым палюбіла, яна была выдатным чалавекам і музыкантам.

Пасля «Казак Гофмана» мяне прынялі на службу ў тэатр. Гэта быў 1991 год. Першым маім спектаклем у якасці салісткі беларускага Вялікага была опера «Чароўная флейта».

— Ці мае ваша сям'я адносіны да музыкі, тэатра?

— Мае бацькі — людзі ваенныя, франтавікі. Тата — палкоўнік, прайшоў усю вайну, чатыры разы паранены. Мама

ўсё жыццё працавала ў штабе акругі. 9 Мая — маё любімае свята. Раней у нас заўсёды збіраліся госці, і я з задавальненнем спявала ваенныя песні, якія вельмі люблю і лічу класікай.

Мама шмат дапамагала мне з выхаваннем сына, фактычна сама выгадвала яго, бо ў мяне было шмат гастрольных паездак, выступленняў. Яна нарадзілася ў знакамітай вёсцы Барадзіно. Памятаю, што агароды выходзілі якраз на Барадзінскае поле, і мы дзецьмі не раз бачылі, як мясцовыя жыхары знаходзілі сапраўдную карцеч. Барадзінскае поле — велізарная тэрыторыя, там вельмі шмат помнікаў: і французскіх, і рускіх.

Мой прадзед па татавай лініі быў святаром у Магілёве, яго рэпрэсавалі ў 1937 годзе. У 1970-х гадах Сінод даслаў нам паперу аб яго рэабілітацыі. Прадзед даў дзецям вельмі добрае выхаванне. Яго дачка, мая бабуля, скончыла Бястужаўскія курсы. Я яе памятаю: вельмі інтэлігентны чалавек, заўсёды спакойная, добрая, ніколі ні пра кога не сказала дрэннага слова. Запомнілася, як у дзяцінстве яна мяне вучыла французскім дзеясловам.

А муж у мяне ваенны медык. Скончыў ваенна-медыцынскую акадэмію ў Пецярбургу. Хоць да музыкі дачыненне мае, бо вучыўся ў музычнай школе пры беларускай кансерваторыі па класе баяна, але навучанне не працягнуў. Ён вельмі добры доктар. Мы з ім разам ужо амаль 30 гадоў.

— Вы казалі пра ваенныя песні. Як думаеце, чаму яны так бяруць за душу? Чым чапляюць іх выканаўцы?

— Яны спявалі душой. Гэтыя цудоўныя спевакі прайшлі вайну, усе нягоды. Яны былі на перадавой і ведалі, пра што спяваюць. Я люблю Марка Бернеса і не магу яго песні слухаць без слёз. Ці, напрыклад, Клаўдзія Шульжэнка — у яе няма ніводнага пустага гукі. Мне вельмі падабалася Мая Крысталінская: яе культура выканання, мелодыі, тэксты выдатныя. Песні Ігара Лучанка, Юрыя Семіянікі мы любім і спяваем да гэтага часу.

Алена Шведава і Віктар Чарнабаеў у спектаклі «Севільскі цырульнік».

— У вашым рэпертуары — партыі Рэзіні і Фані ў операх «Севільскі цырульнік» і «Шлюбны вэксаль» Расіні, Оскара і Джыльды ў операх «Баль-маскарад» і «Рыгаледа» Вердзі, Царыцы ночы ў «Чароўнай флейце» Моцарта, Мюзеты ў «Багеме» Пучыні і больш за дзясятка іншых роляў. Ці ёсць сярод іх любімыя і наадварт? Ці існуюць цікавыя гісторыі, звязаныя з вашымі ролямі?

— Я дастаткова аптымістычны чалавек, жыццярадасны. Таму вельмі люблю Рэзіну. «Севільскі цырульнік» мне дарагі і таму, што былі выдатныя партнёры. У першую чаргу легендарны Віктар Максімавіч Чарнабаеў. Колькі было смешных момантаў! Адночы ён забытаўся ў маім крыналіне, падымаючыся за мной па вузкай лесвіцы на сцэне, але, калі павінен быў спяваць, сям-так з-пад яго выбраўся.

Колькі я потым ад яго выслухала жартачак! Надзвычайны барытон Мікалай Майсеенка ў «Севільскім...» выконваў партыю Бартала.

Аднойчы «Севільскага...» я спявала з двума пераломамі — адна нага на двух шрубках. У гэтым спектаклі асноўная дэкарацыя была ў выглядзе высокай лесвіцы, а я, паколькі маленькага росту, выходзіла на высокіх абцасах і бегала, у адпаведнасці з задумкай рэжысёра, па гэтай лесвіцы туды-сюды. У перапынку, заходзячы ў грымёрку, кульгала і, здымаючы туфлі, адчувала вельмі моцны боль. Але на сцэне падчас спеваў не адчувала болю зусім. Я б назвала гэта наркозам сцэны.

Не раз у «Севільскім цырульніку» з'яўлялася невымоўнае адчуванне шчасця, калі цяжкія месцы пройдзены і я гляджу ў чорнае вока залы і думаю: як бы хацелася падоўжыць гэтае імгненне! Таму што люблю тэатр, спевы, розныя партыі, якія ты прапускаеш праз сябе, і гэтую магчымасць пражыць розныя жыцці. Ні адзін спектакль не паўтараецца, таму што кожны раз галасы спевакоў гучаць і тэмбральна, і фізічна па-рознаму.

З Юрыем Бастрыкавым спявала ў «Рыгаледа». Надзвычайны быў выканаўца, барытон, з вельмі прыгожым голасам. І выдатны акцёр. Ён мог часам забыцца тэкст і пачынаў проста варкатаць як бы па-французску ці па-італьянску, але ніхто з гледачоў гэтага не заўважаў, а артыстам было вельмі пацешна.

Царыцу ночы ў «Чароўнай флейце» без замены я спявала гадоў пяць. Гэты спектакль ішоў кожны месяц, а часам і па два разы. Потым быў вельмі цікавы спектакль «Шлюбны вэксаль», які паставіла Сусанна Цырук, цікавы рэжысёр, якая цяпер працуе ў Пецярбургу.

— Вы выконвалі і сімфарок. Раскажыце, што гэта былі за праекты?

— Я шмат супрацоўнічала з Прэзідэнцкім аркестрам Рэспублікі Беларусь. З гэтым калектывам на сцэне Вялікай залы Палаца Рэспублікі спявала не толькі класічныя праграмы, але і сімфарокавую музыку: арыі Царыцы ночы, Джыльды ў рокавам выкладзе. Мне вельмі цікава выконваць такія праграмы.

Калі толькі выйшаў фільм «Пяты элемент» рэжысёра Люка Бесона, я прапанавала Віктару Уладзіміравічу Бабырыкіну, на той момант дырыжору Прэзідэнцкага аркестра, выканаць сваю інтэрпрэтацыю арыі Плавы Лагуны. Першая частка кампазіцыі — сцэна вар'яцтва Лючы дзі Ламермур з аднайменнай оперы, а потым распрацоўка гэтай тэмы ў стылі рок, якая манціравалася ў фільме асобнымі кавалачкамі. Паспрабавала, і ў мяне атрымалася без мантажу. Потым гэтую кампазіцыю з Прэзідэнцкім аркестрам мы выконвалі неаднаразова.

На «Славянскім базары» ў Віцебску на канцэрце «Ад класікі да року» з Пятром Ялфімавым спявалі знакамітую «Барселону» Фрэдзі Мерк'юры. На гэтым жа канцэрце я выканала «Мамба», якую калісьці бліскуча прадстаўляла перуанская оперная дзіва Іма Сумак. Гэтая мелодыя сёння шырока вядома дзякуючы серыялу «Кухня».

— У якіх праектах вас можна пачуць у найбліжэйшы час?

— У красавіку ў Вялікім тэатры Беларусі ў спектаклі «Карміна Бурана», прысвечаным майму юбілею, выканаю партыю саліруючага сапрана. У маі ў камернай зале тэатра плануецца цікавы праект «Любімыя вальсы», дзе буду спяваць не толькі я, але і Марына Аксёнцава, Ніна Шарубіна і інструментальнае трыа «Глорыя».

Гутарыла Вольга САВІЦКАЯ
Фота з архіва Вялікага тэатра Беларусі

Літаратурныя Вузляны

Увёсцы пад Мінскам нарадзіліся і аўтар кнігі пра Сталіна, і адзін з арганізатараў мінскага антыфашысцкага падполля.

Вузляны — вёска, якую складана абмінуць, вандруючы па пухавіцкіх і рудзенскіх ваколіцах. Знаходзіцца яна за 35 кіламетраў ад Мар’інай Горкі і за 6 км ад прыпынку Седча на чыгунцы Мінск — Асіповічы. Праз Вузляны некалі хадзіў аўтобус з Мінска на Азярычына. Цяпер маршрут іншы: па Слуцкай дарозе, пасля на Крупіцу і мінаючы Наваполле, пакідаючы з правага боку Дудзічы, Грабень, музейную сядзібу «Дудуткі», аўтобус, не даязджаючы да Вузлян, паварочвае на Азярычына.

Удакладняю гэта для тых, хто ў пошуку літаратурных памятак будзе выбіраць уласны маршрут і вырашыць наведвацца ў гэтае паселішча. Паверце, вас чакае цікавы ландшафт, цікавыя людзі і новыя адказы на многія пытанні.

Але ж мы выехалі з іншага боку, з Рудзенска, і прыпыняемся ў Вузлянах, якія ў XIX стагоддзі, знаходзячыся ў Пярэжырскай воласці, належалі Копцю і Лапе. У 1886 годзе тут было 73 двары, 624 жыхары. Мелася праваслаўная царква. Па традыцыі, згодна з якой яўрэі жылі адасоблена, былі і вёска Вузляны, і мястэчка з такой жа назвай. А поруч з царквой — сінагога: нават сёння тыя, хто добра разбіраецца ў драўлянай архітэктуры, вылучаць сярод старых хат некалькі дамкоў, што калісьці належалі яўрэям.

Вузляны ўвогуле былі цэнтрам жыцця. Вось і такое сведчанне падкрэслівае іх выключнасць. На адваротным баку паштовых лістоў Аляксандра Ельскага, напісаных ім у Замосці і адрасаваных Яну Карловічу, заўсёды быў вуглавы штамп (сінім чарнілам): «Замосце. Пошта Узляны, Мінская губ. Тэлеграф Рудзенск».

У Вузлянах у 1898 годзе нарадзіўся Юджын Лаянс. У 1907-м разам з бацькамі эмігрыраваў у ЗША. Закончыў Нью-Ёркскі гарадскі каледж, а пасля — Калумбійскі ўніверсітэт. Працаваў журналістам. Напісаў шэраг публіцыстычных кніг.

Фота з сайта m-bulgakov.ru.

Юджын Лаянс.

Біяграфія Юджына Лаянса (1898—1985), які пражыў доўгае жыццё, з’яўляецца цікавым адлюстраваннем многіх падзей XX стагоддзя. Набыўшы некаторы журналісцкі вопыт, у 1928 годзе Юджын прыязджае ў Савецкі Саюз працаваць уласным карэспандэнтам газеты «Юнайтэд прэс». І воляю абставін аказваецца першым замежным журналістам, каму сам Іосіф Сталін даў інтэрв’ю. Дарэчы, без усялякіх паралеляў, хацелася б прывесці наступны факт. Дачка Юджына Яўгенія ходзіць у тыя гады ў адну школу з дачкою Сталіна — Святланай Алілуевай. Выдатна ведаючы рускую мову, амерыканскі публіцыст сябруе з многімі дзеячамі рускай культуры і літаратуры.

Сённяшнія літаратуразнаўцы і гісторыкі літаратуры выкладаюць і такую цікавую гістарычную версію: перадаўшы Міхаілу Булгакаву кнігу рускага эмігранта Дзмітрыя Меражкоўскага «Ісус невядомы», Лаянс тым самым падштурхнуў рускага праяіка да напісання рамана «Майстар і Маргарыта». У прыватнасці, такая версія выкладзена ў кнізе Барыса Сакалова «Тайны рускіх пісьменнікаў. Расшыфраваная руская літаратура».

Вярнуўшыся ў Амерыку, Юджын займаецца публіцыстыкай, звязанай з

адлюстраваннем жыцця ў СССР, становіцца адным з найбуйнейшых спецыялістаў па гэтай праблематыцы. Піша кнігу «Камандзіроўка ва Утопію». Вядомы філосаф і пісьменнік Джордж Оруэл (1903—1950) адгукнуўся на кнігу артыкулам «Рэцэнзія на кнігу Юджына Лаянса “Камандзіроўка ва Утопію”». Нядаўна ён перакладзены на рускую мову разам з іншымі нарысамі, артыкуламі, эсэ Дж. Оруэла, надрукаваны ў кнізе «Леў і адзінарог» (Масква, 2003).

З-пад пяра нашага земляка выйшлі кнігі «Чырвоная дэкада», «Сталін — цар усё Русі», «Нашы таемныя саюзнікі — народы Расіі». Менавіта Лаянсу належыць аўтарства вядомага тэрміна «гома савецікус». Ураджэнец Вузлян зрабіў літаратурны запіс кнігі эмігранта з СССР Віктара Краўчанкі «Я выбраў свабоду». Цікавая падрабязнасцю пра арышты савецкіх людзей, пра сталінскую дыктатуру, яна стала сусветным бестселерам, перакладзена на многія мовы, выдадзена амаль у 30 краінах свету.

У 1952 годзе Юджын Лаянс быў абраны першым прэзідэнтам Амерыканскага камітэта па вызваленні народаў СССР. Гэты камітэт заснаваў «Радые Свабода». Наш зямляк быў сябрам другога ўраджэнца Вузлян — амерыканскага генерала Давіда Сарнова, які зрабіў вялікі ўнёсак у стварэнне каляровага тэлебачання, у развіццё сістэм сувязі ў ЗША, быў дарадцам некалькіх амерыканскіх прэзідэнтаў.

У сярэдзіне 1950-х гг. у Вузлянах працаваў фельдшарам пісьменнік, вучоны, кандыдат медыцынскіх навук Валянцін Пятровіч Грыцкевіч. Першыя яго краязнаўчыя пошукі былі звязаны менавіта з Рудзеншчынай, Вузлянамі. Валянцін Пятровіч надрукаваў у тыя гады ў часопісе «Беларусь» артыкул пра вёску Дудзічы. Гэта была важная згадка пра старажытнае паселішча і, відавочна, шмат каму нагадала пра магчымыя кірункі краязнаўчых пошукаў...

Што датычыць біяграфіі даследчыка, то нарадзіўся Валянцін Грыцкевіч у Мінску ў 1933 годзе. Скончыў Мінскі інстытут замежных моў, Мінскі медыцынскі

інстытут, пасля — гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Унікальны выпадак, калі студэнт адначасова вучыўся ў некалькіх ВНУ і ўсе з іх паспяхова закончыў.

З 1971 года вучоны працаваў у Ленінградзе ў Ваенна-медыцынскім музеі Міністэрства абароны СССР. З 1988 — на кафедры музеязнаўства Ленінградскага інстытута культуры. Даследаваў гісторыю медыцыны і геаграфіі Беларусі, гісторыю музеязнаўства, тэорыю і метады гісторыі. З’яўляўся ганаровым членам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Аўтар кніг «Вандроўкі нашых землякоў», «Шляхі вялі прыз Беларусь» (у суаўтарстве з А. Мальдзісам), «Ад Нёмана да берагоў Ціхага акіяна», «З факелам Гіпакрата: 3 гісторыі беларускай медыцыны», «Адсея наваградскай лекаркі: Саламея Русецкая» і інш.

Біяграфія Юджына Лаянса (1898—1985), які пражыў доўгае жыццё, з’яўляецца цікавым адлюстраваннем многіх падзей XX стагоддзя. Набыўшы некаторы журналісцкі вопыт, у 1928 годзе Юджын прыязджае ў Савецкі Саюз працаваць уласным карэспандэнтам газеты «Юнайтэд прэс». І воляю абставін аказваецца першым замежным журналістам, каму сам Іосіф Сталін даў інтэрв’ю.

У пошуках звестак пра свайго бацьку, героя Мінскага падполля Міхаіла Гебелева, прыязджала ў Вузляны яго дачка — публіцыст Святлана Гебелева (жыве ў ЗША). Святлана Міхайлаўна наведвалася ў мясцовую школу, пабывала ў вясковай бібліятэцы, сельсавеце, пагутарыла са старажыламі Вузлян і навакольных паселішчаў. Пра паездку распавяла ў амерыканскім рускамоўным друку. Напісала і выдала кнігу, дзе знайшлося месца і згадкам пра Вузляны.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Урачыстасць Мардахея

Экспазіцыю музея «Замкавы комплекс “Мір”» упрыгожваюць еўрапейскія шпалеры — тканыя дываны з сюжэтнымі выявамі, якія адначасова ўцяплялі і аздаблялі халодныя каменныя сцены парадных палацаў.

Больш за два з паловай стагоддзя ўладальнікамі Мірскага замка былі князі Радзівілы. Захаваўшы звесткі пра тое, што Радзівілы ў XVI—XVII стст. заказвалі шпалеры ў вядомых майстэрнях Фландрыі і Францыі. Каштавалі гэтыя дываны вельмі дорага і лічыліся прадметамі раскошы. У наш час у музеі Мірскага замка для афармлення экспазіцый выкарыстоўваюцца фламандскія і французскія шпалеры, блізкія ў стылістычных і храналагічных адносінах да страчаных. І кожны выраб — гэта асобная біблейская ці антычная гісторыя.

У зале «Матэрыяльная культура» прадстаўлена шпалера XVII ст. «Урачыстасць Мардахея». На гэтай шпалеры адлюстравана біблейская сцэна са Старога Завету. Паводле кнігі «Эстэр», у 586 г. да н. э. вавілонскі цар Навухаданосар захапіў і знішчыў Іерусалім. Вавіляняне ўзялі ў палон шмат яўрэяў. У 539 г. да н. э. Вавілон быў заваяваны персідскім царом Кірам II, які дазволіў ім вярнуцца на радзіму. Але многія з іх засталіся жыць у Вавілоне.

Гісторыя апавядае пра тое, як Аман, давераны саноўнік персідскага цара Ксеркса, вырашыў знішчыць яўрэйскі народ. Злачынная задумка не ажыццявілася дзякуючы Мардахею, які з’яўляўся стрыечным братам царыцы Эстэр. Ён угаварыў яе расказаць цару пра змову і выратаваць свой народ. Царыца Эстэр насуперак строгаму прыворочнаму этыкету завітала да цара без запрашэння. Падчас доўгай размовы яна змагла пераканаць мужа ў адданасці яўрэйскага народа. У вы-

ніку цар паверыў у вераломства і здраду Амана.

Мардахея ў знак пашаны цар загадаў апрануць у багатае адзенне і на царскім кані вывесці на плошчу, абвешчаючы: «Гэты чалавек узнагароджаны, таму што верна служыць цару!» У памяць пра выратаванне яўрэяў ад поўнага зніш-

чэння ў часы Вавілонскага палону з’явілася яўрэйскае свята Пурым. Свята атрымала сваю назву ад слова «пур» (жэрабя), якое кідаў Аман, каб даведацца, у які дзень вынішчаць яўрэяў.

На першым плане шпалеры адлюстраваны Мардахей у дарагой вопратцы з атрыбутамі царскай улады на белым кані

ў суправаджэнні світы, якую ўзначальвае вясцальнік, трымаючы за аброць каня. Завяршаюць шэсце два стражнікі са зброяй. Героі паказаны на фоне панарамных пейзажаў з архітэктурнымі пабудовамі горада Сузы. Усе дэталі на шпалеры (адзенне, сцяг, убранне каня) падкрэсліваюць трыумфальную ўрачыстасць, найвышэйшую пашану, якая была аказана Мардахею.

Па характары выканання, каляровым і кампазіцыйным рашэнням тканы дыван — выдатны прыклад мастацтва Абюсона другой паловы XVII ст. Серыя шпалер «Гісторыя Эстэр» паўтаралася ў Абюсоне некалькі разоў. Пра гэта сведчаць вырабы з такімі ж выявамі, якія знаходзяцца ў музеях Францыі. Падобныя антычныя і біблейскія сюжэты былі вельмі папулярныя, выкарыстоўваліся знакамітымі мастакамі, што яшчэ раз падкрэслівае іх каштоўнасць.

Наталля КАВАЛЕВІЧ,
фота аўтара

Простыя рэчы

Не проста занятак — усё жыццё для душы!

Нячаста ў рубрыку «Простыя рэчы», каб распавесці пра свае хобі і прыхільнасці, завітваюць архітэктары. Але гэтым разам мы запрасілі прадстаўніка паважанага саслоўя дойлідаў — лаўрэата Дзяржаўнай прэміі па архітэктуры Галіну Левіну. Абмеркавалі з нашай гасцяй, якім чынам асаблівае архітэктарскае мысленне адбываецца на жыцці і інтарэсах.

— Галіна Леанідаўна, ці ёсць у вас хобі?
— Ведаеце, скажу, што няма. Нягледзячы на тое, што я ўвогуле схільная да захаплення, усё ж хобі ў традыцыйным разуменні не маю. Правільней тут будзе казаць менавіта пра захапленні. Вось іх у мяне сапраўды шмат. Разумею, як толькі нашы захапленні падпадаюць пад азначэнне «хобі», яны адразу страчваюць сэнс. Таму я так берагу іх: гэта частка маіх эмоцый, штодзённага жыцця, разваг.

Чым захапляюся? Ды хача б усім тым, што звязана з маёй прафесіяй — архітэктурай. Кожнае месца, з якім мы, архітэктары, працуем, кожны аб'ект насычаны сваімі сэнсамі. На пэўны час, пакуль займаешся праектам, гэтыя сэнсы і становяцца тваім галоўным захапленнем. Ты пачынаеш рабіць тое, чаго раней ніколі не спрабаваў, і паглыбляцца ў тое, ува што дагэтуль ніколі не паглыбляўся, — яно сапраўды вельмі зачароўвае.

Ёсць у мяне, аднак, і больш пастаянныя прыхільнасці... Напрыклад, рознага роду калекцыянаванне. Скажам, на лецішчы ў нашай сям'і ёсць сад. Туды я прывожу расліны з месцаў, дзе мы стваралі праекты. Прывезеныя саджанцы, канешне, далей мною вырошчваюцца. Як вы можаце зразумець, збіраць расліны, якія б нагадвалі мне аб гісторыі тых месцаў, дзе я працавала як архітэктар, — вельмі працяглае і доўгатэрміновае захапленне.

Возьмем Лошыцу... Шмат гадоў мы займаліся тут рэстаўрацыйнай сядзібна-паркавага комплексу. І адсюль у маім садку ёсць чарэшныя Эмы Сябаравай, знакамітага селекцыянера. Адсюль жа я прывезла парэчкі Анатоля Волузнева. Проста раней, у савецкі час, у сядзібе месціўся Беларускі навукова-даследчы інстытут пладаводства, агародніцтва і бульбаводства. З многімі з навуковых супрацоўнікаў мне пашчасціла пазнаёміцца асабіста.

У нас таксама расце глог з саду мастачкі Святланы Катковай. З ёй разам працавалі над мемарыялам у Красным Беразе. Сёлета збіраемся прывезці адтуль жа, з мясцовага гадавальніка, яшчэ які саджанец. Прыкладна такім чынам і ствараецца паўнавартасная калекцыя, ушчыльняецца сад.

— Вельмі архітэктурны падыход, трэба сказаць. Атрымліваецца свайго роду алея памяці, праўда?

— Насамрэч, усе мае прыхільнасці цягнуцца з дзяцінства. Мой дзед яшчэ ў 1959 годзе пасадзіў яблыні. Натуральна, пасля яго смерці паўстала пытанне, што далей рабіць з гэтымі насаджэннямі. Вось яны і сталі маім захапленнем. Сарты дрэўцаў «Штрыфель», «Антон» і іншыя нарадзілі ўва мне жаданне працягнуць спіс. Гэта ўяўляецца хутчэй не як алея памяці, а як парк жыцця, але вы правы: падыход архітэктурны, з разлікам на будучыню.

Проста гэты момант быў для мяне вельмі важным: захаваць дрэвы і ёсці яблыкі, пасаджаныя дзедам і бацькам (архітэктарам Леанідам Левіным). Сама сабой з'явілася ідэя сабраць незвычайную калекцыю таго, што будзе ўзбагачаць мяне, што будзе заўсёды побач, калекцыю ўспамінаў аб людзях і месцах, з якімі звязана жыццё. Таму менавіта парк жыцця.

— Але ёсць, напэўна, і іншыя калекцыі, акрамя саду?

— Так, яшчэ я збіраю коз... Не сапраўдных, канешне, а фігуркі. Паколькі люблю вандраваць і стараюся як мага часцей рабіць вылазкі, хочацца з кожнай паездкі прывезці куюю-небудзь рэч. На збіранне козлікаў мяне натхніла карціна Марка Шагала ў музеі Тэль-Авіва. У нацянутасці ёсць і шклянныя, і гліняныя, і металічныя — усякія. Некаторыя «свішчуць», некаторыя не «свішчуць».

Трэба сказаць, што задача гэта няпростая — збіраць коз. Ведаеце, мастацкі свет, як паказвае вопыт, больш заняты выяўленнем авечак і кароў. Таму не заўсёды ўдаецца папаўняць калекцыю. Колькі іх у мяне дакладна,

Фота з асабістага архіва Г. Левінай.

я не лічыла, але ўжо даволі-такі сабралася — можна сказаць, паўнавартасны статак.

— Вы казалі «захапленні». Менавіта ў множным ліку. Можа, штосьці ўтаілі?

— Я люблю маляваць. Відаць, тады занятак і становіцца сапраўдным захапленнем, калі дапамагае табе набрацца пачуццяў, эмоцый, каб з новымі сіламі працягваць сваю працу. У маім выпадку малюнак — гэта якраз тое самае.

Вандруючы, я стараюся заўсёды маляваць. Пішу звычайна з натуры: больш мяне вабяць будынкі і гарады,

то-бок архітэктура. Неяк падабаецца ствараць архітэктурныя пейзажы (іх часам так называюць). У якасці прыкладу выкарыстоўваю пярэ і туш, але сёння гэта складана. Лятаць кудысьці з такім наборам не зусім зручна. Тым больш часцей перамяшчаюся па справах, і малюецца толькі тады, калі здараецца вольная хвіліна. Так што бывае і гелівай ручкай, і каляровымі алоўкамі...

— Ці дапамагае такое захапленне ў працы?

— Ну, я магла б зараз мудра сказаць: «Безумоўна!» Аднак гэта было б не зусім шчыра. Вядома, дапамагае, але вельмі па-асабліваму. Гэткае захапленне — малюнак — навучае канцэнтравання на важных рэчах, выдзяляць галоўнае. У сваю чаргу здольнасць вызначаць самае важнае дае магчымасць у далейшым, падчас працы, факусіраваць ідэю таго ці іншага праекта. Глядзіш навокал і прыкмячаеш, на чым у цябе вока спыняецца. Самае цікавае, што ты ўбачыш адно, а хтосьці, мабыць, заўважыць нешта іншае.

Замалёўкі, дарэчы, натхняюць і потым. Напрыклад, мы калісьці рабілі ў Тэатры беларускай драматургіі сцэнаграфію да спектакля «Толькі дурні сумуюць» па п'есе Дана Альмагора. Вось тады маё захапленне вельмі дапамагло. Асабліва тыя малюнкi, што былі занатаваны ў мастацках Беларусі...

А ўвогуле, ведаеце, усё гэта, несумненна, слушна, але галоўнае захапленне для мяне насамрэч — людзі.

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

зваротная сувязь

Разумная дачка і тры браты

Па выхадных на канале «Культура» Беларускага радыё для аматараў пазіі гучыць праграма «Прачулым радком», якая гэтым разам прапануе вершы Анатоля Вялюгіна.

У «Літаратурнай анталогіі» слухайце рамана Івана Мележа «Людзі на балоце» ў працытанні артысткі Лікі Пташук. У «Радыёбібліятэцы» выходзіць твор Аскара Уайльда «Партрэт Дарыяна Грэя», чытае акцёр Алег Вінярскі.

«Радыётэатр плюс» у суботу і нядзелю ў вячэрнім эфіры прапануе радыёспектакль «Ігнатаў рубж» па аднайменнай п'есе Васіля Ткачова (да 35-й гадавіны трагедыі на Чарнобыльскай АЭС).

Па выхадных у 10:05 выходзіць праект «Дзіцячы радыётэатр». Прагучаць творы «Тры Іваны — тры браты» паводле Артура Вольскага, «Казка пра рыбака і рыбку» па творы Аляксандра Пушкіна ў перакладзе Алеся Якімовіча, вершаваная казка Уладзіміра Дубоўкі «Разумная дачка». Чытанні для маленькіх ладзяцца таксама па буднях у межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». Штовечар у 21:00 гучыць «Вячэрняя казка».

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара штотыднёвіка «ЛіМ».

У нядзелю ўвазе слухаюць — праект Навума Гальпяровіча «Сюжэт для вечнасці». Гасця эфіру радыёверсіі праграмы «Суразмоўцы» — кандыдат філалагічных навук, загадчык кафедры тэлебачання і радыёвяшчання БДУ Алеся Кузьмінава.

24 красавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Кулішава (1931—1998), акцёра.

24 красавіка — 85 гадоў з дня нараджэння Веры Рыч (1936—2009), англійскай паэтэсы, перакладчыцы твораў беларускіх аўтараў.

24 красавіка 80-гадовы юбілей адзначае Уладзімір Сушкевіч, жывапісец, афарміцель.

25 красавіка 80 гадоў спаўняецца Вячаславу Акімушкіну, рэжысёру кіно і тэлебачання.

26 красавіка — 100 гадоў з дня нараджэння Кірылы Ціханава (1921—1998), расійскага і беларускага дырыжора оперы, заслужанага дзеяча мастацтваў Башкартастана, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР.

27 красавіка — 80 гадоў з дня нараджэння (1941) Барыса Пярвунінскіх, графіка, жывапісца.

27 красавіка 70-гадоў спаўняецца Міхасю Башлакову (Міхаілу Захаравічу), паэту, члену Саюза пісьменнікаў Беларусі.

28 красавіка — 135 гадоў з дня нараджэння Мікалая Міхалапа (1886—1979), мастака дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

28 красавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Кісялёва (1931—2021), краязнаўца, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі.

29 красавіка — 115 гадоў з дня нараджэння Сяргея Фаміна (1906—1941), паэта.

29 красавіка — 100 гадоў з дня нараджэння Мікалая Ермаловіча (1921—2000), гісторыка, крытыка, літаратуразнаўца.

29 красавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Віктара Шаталава (1931—2000), рэжысёра, аператара, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

29 красавіка — 50 гадоў з дня нараджэння Дзмітрыя Пятровіча (1971—2020), паэта, празаіка, публіцыста, перакладчыка, кампазітара, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі.

29 красавіка 65-годдзе адзначае Наталля Саветная, паэт, празаік і публіцыст, член Саюза пісьменнікаў Беларусі.

30 красавіка — 160 гадоў з дня нараджэння Мар'яна Здзяхоўскага (1861—1938), польскага літаратуразнаўца, публіцыста, прафесара Ягелонскага і Віленскага ўніверсітэтаў, уладжэнца Беларусі.

30 красавіка 70-гадовы юбілей адзначае Наталля Сустава, графік, педагог.

Рэдакцыя і рэдкалегія часопіса сатыры і гумару «Вожык» глыбока смуткуюць з прычыны смерці свайго былога супрацоўніка, вядомага паэта, празаіка, крытыка Януса (Івана Вільгельмавіча) МАЛЬЦА і выказваюць шчырае спачуванне яго родным і блізкім.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:
Таццяна Арлова
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гніламёдаў
Вольга Дадзіёмава
Жанна Запартыка
Анатоль Казлоў
Анатоль Крэйдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Вячаслаў Нікіфараў
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 377-99-72

адказны сакратар — 377-99-72
аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98
аддзел мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень
у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выданае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друку
22.04.2021 у 11.00
Ум. друку. арк. 3,72
Наклад — 710

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1.
Індэкс 220013
Заказ — 902
Д 12 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацый.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія
прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці
з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.